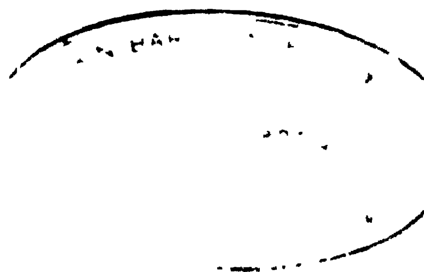
গান্ধীবাদী নরেন

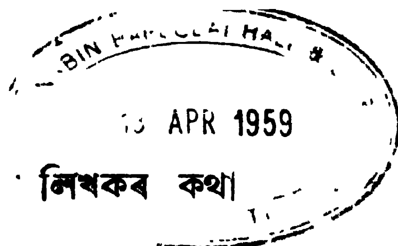
শ্রীদেবেন্দ্র নাথ ভট্টাচার্য্য

প্ৰকাশক ঃ
শ্ৰীবিচিত্ৰ নাৰায়ণ দত্তবেৰুৱা, বি-এল
লয়াৰ্চ বুক ষ্টল
পানবাজাৰ, গুৱাহাটী

গান্ধীবাদী নবেন
১ম সংস্কৰণ
১৯৩৮ চন

মূল্য—১৲

শ্ৰীগুৰু প্ৰেছ, মালিগাৱঁত মুদ্ৰিত।

লিখকৰ কথা

গান্ধীবাদ প্ৰচলনৰ প্ৰধান বাট বুনিয়াদী শিক্ষা পদ্ধতি। বুনিয়াদী শিক্ষা-প্ৰণালী গান্ধী দৰ্শনৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। বুনিয়াদী শিক্ষাত প্ৰাৰ্থনা আৰু একাদশ ব্ৰত শিক্ষা অৱশ্য কৰ্ত্তব্য। শৰীৰ শ্ৰমৰ মাধ্যমত উদ্যোগৰ জৰীয়তে শিক্ষাৰ পৰিবৰ্ত্তন ঘটোৱা এটি উদ্দেশ্য। এই উদ্দেশ্য সাধন হলে ভাৰতীয় জাতি গান্ধীজীৰ কল্পিত সমাজ অনুসাৰে গঠিত হব।

বুনিয়াদী শিক্ষাৰ প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰৰ কাৰ্য্যসূচীত বা পাঠ্যাৱলীত গান্ধী সাহিত্যৰ স্থান আছে। গান্ধী সাহিত্যৰ আলমত ধাইকৈ অনুবাদৰ আশ্ৰয় লৈ গান্ধীজীৰ একাদশ ব্ৰতৰ ব্যাখ্যা যথাসাধ্য এই পুস্তিকাত সন্নিবেশ কৰা হৈছে। ইতিপূৰ্ব্বে "বিত চকু সলাওক" আৰু "বুনিয়াদী শিক্ষাৰ পটভূমি"ত বুনিয়াদী শিক্ষাৰ নীতি, আৰু প্ৰয়োগ ব্যাখ্যা কৰা হৈছে।

এই পুস্তিকা সৰ্ব্বসাধাৰণৰ পক্ষেও উপযোগী হব, সামাজিক শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰৰ বাবেও উপযোগী হব আৰু বুনিয়াদী শিক্ষাৰ প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰবোৰৰ বাবেও উপযুক্ত হব বুলি ভাবি ৰাইজৰ আগত প্ৰকাশ কৰা হ'ল।

বুনিয়াদী শিক্ষাৰ সাহিত্যৰ পাঠ্যাৱলীৰ ভিতৰত গণ্য হব পাৰে বুলি আমি আশা ৰাখোঁ। গতানুগতিকভাৱে সাহিত্যৰ পুথি নিলিখি গান্ধী সাহিত্যৰ প্ৰয়োগৰ এটি কাল্পনিক গল্পৰ আশ্ৰয় লৈ সমাজ গঠনৰ দৃষ্টিভঙ্গী দিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

গান্ধী সাহিত্যেই মূল বস্তু। অসমীয়া ভাষাত এনে সাহিত্য এতিয়াও বেছি হোৱা নাই। সেইবাবে এই পুস্তিকাই ৰাইজৰ পৰা সুদৃষ্টি পাব বুলি আমি আশা কৰোঁ।

গান্ধী সাহিত্য অসমীয়া ভাষাত প্ৰচাৰৰ অনুমতি দিয়া বাবে আমি হিন্দুস্থান তালিমী সঙ্ঘৰ ওচৰত কৃতজ্ঞ

লয়ার্চ বুক ষ্টলৰ সুযোগ্য প্ৰতিষ্ঠাতা, বিদ্যানুৰাগী আৰু সৰবৰহী বন্ধুবৰ শ্ৰীবিচিত্ৰনাৰায়ণ দত্ত বৰুৱা বি. এল এডভোকেট্ ডাঙৰীয়াই এই পুস্তিকা প্ৰকাশৰ ভাৰ লোৱাত আমি অত্যন্ত আপ্যায়িত আৰু বাধিত।

লিখক।

এক

উদাসীন নৰেন

যাৰ জীৱনৰ আদৰ্শ হয় পৰোপকাৰ কৰা তেনে মানুহৰ জীৱনত সংসাৰৰ প্ৰতি দৃষ্টি হয় কম অথচ স্ত্ৰী-পুত্ৰ-পৰিবাৰ লৈ তেনে মানুহেও আনৰ দৰে গৃহধৰ্ম্ম পালন কৰে। নিজৰ স্ত্ৰী-পুত্ৰৰ বেমাৰত যেনে উদাসীন আনৰ স্ত্ৰী-পুত্ৰৰ অসুখ-বিসুখতো তেনে মানুহে সকলো প্ৰকাৰৰ খবৰ-বাতৰি লৈ ডাক্তৰ-কবিৰাজৰ লগত অহা যোৱা কৰি ৰোগীৰ শুশ্ৰূষা কৰে। নিজৰ ঘৰৰ গৃহস্থালিৰ বয়বস্তু কিনিকুটি আনিবলৈ যাৰ নিতান্ত অৱহেলা, তেনে মানুহে আনৰ সামান্য ফৰমাচো তত্‌তৈয়াকৈ পালন কৰে। তেনে প্ৰকৃতিৰ মানুহ আছিল নৰেন।

নৰেনৰ স্ত্ৰী শান্তিৰ পক্ষে ই বৰ সহজ কথা হোৱা নাছিল। যোৱা ১২ বছৰ ধৰি শান্তিয়ে নৰেনৰ লগত সংসাৰ-যাত্ৰা কৰিছে কিন্তু যেতিয়াই শান্তিৰ পক্ষে নৰেনৰ সহযোগিতাৰ আৱশ্যক হয় তেতিয়াই নৰেন সেই বিষয়ে হয় উদাসীন। শান্তি বৰ বিপাঙত পৰে। নৰেনৰ সৰু ভাই বীৰেন। স্কুলত পঢ়ে আৰু একমাত্ৰ পুত্ৰ জ্যোতি ওৰফে বাপু মাত্ৰ ৫ বছৰ বয়সৰ।

নৰেনৰ অৱস্থাও তেনে স্বচ্ছল নহয় যে ঘৰত কামবনত সহায় কৰিবলৈ এজন চাকৰ ৰাখিব পাৰে। পৈতৃক সম্পত্তিৰ আযৰ পৰা কোনো প্ৰকাৰে সংসাৰ চলে। চাকৰিও নাই আৰু আন কোনো প্ৰকাৰ আয়ৰ বাটো নাই। নৰেনে বি, এ, পাছ কৰি স্বাধীন ব্যৱসায় কৰিবৰ মনেৰে কোনো চাকৰি বিচৰা নাই। বি, এ, পাছ কৰিবৰো ৫।৬ বছৰ হৈ গ'ল; কিন্তু কোনো ব্যৱসায়তে হাত দিব পাৰা নাই।

দেশৰ কাম দহৰ কামেই নৰেনৰ ব্যৱসায়। নৰেনৰ মাক বাঁচি থাকোঁতে নৰেনৰ লগত শান্তিৰ বিয় হয়। বিয়া হৈ যোৱাৰ দুই বছৰ পাছতেই মাক ঢুকায়। পিতাকৰ কথা নৰেনৰ মনত নপৰে। শান্তিৰ লগত নৰেনৰ অশান্তি একো হোৱা নাই কিন্তু শান্তিয়ে গৃহস্থালিত বৰ অশান্তি ভোগ কৰিছে। দিনৰ দিনটো নান-ভাৱনা চিন্তা আৰু নানা কামৰ মাজত শান্তিয়ে কটায় কিন্তু ৰাতি যেতিয়া ১০।১১ বজালৈ নৰেন ঘৰলৈ নাহে শান্তিয়ে বৰ অশান্তি পায়। দুপৰ ৰাতি যেতিয়া নৰেন ঘৰলৈ আহে শান্তিয়ে খং কৰে, অভিমান কৰে, নমতা হয় কিন্তু নৰেনৰ গাত কোনো কথাই নিবিন্ধে। শান্তিৰ খং, অভিমান বা ৰোষ সকলো পানী হৈ যায়—যেতিয়া নৰেনে শান্তিক মৰম কৰে, আদৰ কৰে আৰু সকলো দোষ স্বীকাৰ কৰি কয় যে আগলৈ আৰু এনেকুৱা নহয়। এইদৰে চলে নৰেনৰ সংসাৰ।

বাপুৰ কাৰণে ছোলা এটিৰ দৰকাৰ। কাপোৰ দুই গজ

আনি দিয়ক—মই নিজে ছিলাই কৰি দিম। শান্তিয়ে শুৱৰ সময়ত নবেনক কয়।

দিম বাৰু! বুলি কৈ নবেনে চকুমুদে। টোপনি যায়। পাছদিন' পাহৰি যায়।

শান্তিয়ে নিজে বজাৰলৈ যাব খোজ নাই। এনে ধৰণৰ আধুনিকতাৰ প্ৰতি শান্তিৰ এটি স্বাভাৱিক বিদ্বেষ আছে। তদুপৰি ঘৰত তলা নমৰাকৈ বজাৰলৈকো যাব নোৱাৰে। ই যেন এটা বিষম অৱস্থা। বীৰেনক লগত নিনিয়াকৈ অকলে বা শান্তি কেনেকৈ বজাৰলৈ যাব? অগত্যা বীৰেনৰ হতুৱাই বীৰেনৰ পছন্দ মতেই কাপোৰ কিনায়। এই দৰে চলে।

বীৰেন নৱমমানৰ ছাত্ৰ। পঢ়াশুনাৰ সময়ৰো যথেষ্ট অৱশ্যক। সংসাৰৰ খুটি নাটি সকলো কামৰ তদাৰক বীৰেনৰ দ্বাৰাই হব লাগিব। আধিয়াৰক মাটি লগোৱা, ধান আদায় কৰা, খাজনা আদায় কৰা, মৌজাদাৰৰ অফিচত খাজানা দিয়া আকৌ নিতৌ বজাৰ কৰা আটাইবিলাক কামৰ তদাৰক বীৰেনে শান্তিৰ নিৰ্দ্দেশ মতে কৰে। বীৰেনৰ কোনো কথাত আমনি আপত্তি বা হেলা নাই। যেতিয়াই যিটো কৰিব লাগে বৌৱেকৰ আদেশ মতে কৰে। ১৫।১৬ বছৰীয়া ল'ৰা সি। সাহস, শক্তি, বুদ্ধি আৰু ধৈৰ্য্য যথেষ্ট আছে। নবেনৰ উদাসীনতাই মাথোন যি অশান্তি আনে সংসাৰত। আন কোনো বিষয়ে ঘৰত অশান্তি নাই।

চেনেহ, মৰম, আশা আকাঙ্ক্ষা সকলো আছে। অৰ্থৰ

অনাটন আছে কিন্তু সংসাৰ নিয়াৰিকৈ চলে। অভাৱ আছে— পূৰণ হয়। ভ্ৰাতৃপ্ৰেম নিখুঁত। দাম্পত্য জীৱন সুখৰ। পুত্ৰৰ মৰমসনা মাতে আনন্দ দিয়ে। ৰাজৰাণীৰ সুখ আছে শান্তিৰ। লক্ষ্মণৰ নিচিনা দেৱৰ আছে।

বাৰীত আম আছে, কঠাল আছে, তামোল আছে পাণ আছে। পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্ন থাকে বাৰীখন। কলৰ তল চাচি-কুৰি ৰখা হয়—দিন হাজিৰা দিয়া মানুহৰ হতুৱাই। গাৱঁৰ মানুহে কয় শান্তি লক্ষ্মী। শান্তিৰ তত্বাৱধানত ঘৰ চলে। ওচৰ-চুবুৰীয়াই সহানুভূতি পায়। শাক-তৰকাৰী বাৰীতে হয় শান্তিৰ যত্নত। নৰেন উদাসীন সকলোতে।

পতিপ্ৰেম পত্নীপ্ৰেমৰ অভাৱ নাই। শান্তিয়ে নৰেনৰ প্ৰাণত শান্তি দিছে। নৰেনৰ প্ৰেমত শান্তিৰ মনৰ অশান্তি মাৰ যায়।

দুই

প্ৰতিবেশীৰ মাজত নৰেন

যোৱা ৰাতি বিৰহুৰ ঘৰত চোৰ সোমাইছিল। গাৱঁৰ ডেকাল'ৰা দেবকৰে আহি খবৰ দিয়ে নৰেনক। নৰেন বিছনাতে আছিল-ৰাতিপুৱা। নৰেন তৎক্ষণাৎ শোৱাপাটিৰ পৰা উঠি হাত-মুখ নোধোৱাকৈয়ে গাৱঁৰ ফালে ওলাই গ'ল। শান্তিয়ে চাহ কৰি আনিছিল। দিবৰ সময় নাপালে। শান্তিৰ চকুত পানী আহিল। নিজেও চাহ নাখালে। যোৱা ৰাতি শান্তিয়ে বৰ দুখ কৰি নৰেনক কৈছিল যে সংসাৰৰ ফালে চকু দিব লাগে। ল'ৰাৰ বয়স ৫ বছৰ হৈছে। পঢ়া-শুনাৰ প্ৰতি দৃষ্টি লাগে আৰু ভবিষ্যতৰ চিন্তাও কৰিব লাগে। বীৰেনৰো অহাবছৰ প্ৰবেশিকা পৰীক্ষা। তাৰ ফালেও দৃষ্টি দিব লাগে। নৰেনে ত্ৰুটি স্বীকাৰ কৰি কৈছিল—কিবা এটা কৰিম, শান্তি। এইদৰে নচলে মৰো বুজিছোঁ; কিন্তু ৰাতিপুৱাই এইদৰে গুচি যোৱাত শান্তিৰ মনত বিষাদ উপস্থিত হ'ল। যাৰ যি স্বভাৱ সেইদৰেহে সি চলে।

বিৰহুৱে পুলিচত খবৰ দিলে। পুলিচ আহিল। পুলিচে গাৱঁৰে ডেকা ল'ৰা দিগম্বৰক গ্ৰেপ্তাৰ কৰিলে। তাৰ ঘৰত চোৰা মাল পালে। বিজয় দত্তৰ প্ৰৰোচনাত পুলিচে নৰেনৰ ঘৰো খানাতালাচ কৰিলে আৰু ঘৰৰ এচুকত চোৰা মালৰ

লিষ্টিত থকা চৰিয়া এটা পালে। সকলো আচৰিত হ'ল। নৰেনৰ ঘৰত চোৰা মাল কেনেকৈ ওলাল?

সংসাৰত নানা প্ৰকাৰৰ মানুহ আছে। কিছুমান মানুহে ৰটনা কৰিলে যে নৰেন চোৰৰ দলৰ মানুহ। নহলেনো বি, এ, পাছ কৰি চাকৰি-বাকৰি নকৰাকৈ চলিছে কেনেকৈ? এতিয়া বুজা গৈছে দাগীচোৰ দিগম্বৰৰ লগৰীয়া। চোৰা মাল ৰাখি বিক্ৰয় কৰাই নৰেনৰ ব্যৱসায়। পুলিচে লিখিত এজাহাৰ লৈছিল বিজয় দত্তৰ পৰা আৰু সেই অনুসাৰে নৰেনৰ ঘৰ খানাতালাচ কৰিছিল। নৰেনৰ ঘৰত সমাজবাদী আৰু সমস্বত্ববাদী লোকসকলৰ লিখিত বহু গ্ৰন্থও পাইছিল। গান্ধীজীৰ সত্যান্বেষণৰ কাহিনী আৰু পণ্ডিত জৱাহৰলাল নেহৰুৰ লিখিত সকলোবোৰ গ্ৰন্থ পালে। দোষৰ একো নহয়; কিন্তু পুলিচে নৰেনক সন্দেহ কৰিলে সমস্বত্ববাদী লোকৰ ভিতৰৰে এজন বুলি। কম্যুনিষ্ট বুলি সন্দেহ কৰিবৰ কাৰণ যথেষ্ট আছে বুলি পুলিচে বন্ধু মানুহ দুই এজনৰ আগত মত প্ৰকাশো কৰিলে। ৰাইজৰ বহুতো মানুহৰ মনৰ পৰা নৰেনৰ শ্ৰদ্ধা কমি আহিল।

এইবোৰ কথাৰ গুৰিত আছিল বিজয় দত্ত। বিজয় দত্তই গাৱঁতে দোকান দিছিল। কাপোৰ-কাণি, চেনি, ময়দা, আটা, ধপাত, নিমখ, কাগজ, কলম, পেঞ্চিল, কিতাপ, গজাল, বল্টু একোৱেই বাদ নাছিল। সকলো বস্তুকে পোৱা গৈছিল বিজয় দত্তৰ দোকানত। গাৱঁৰ মানুহৰ যেতিয়াই যি বস্তুৰ

আৱশ্যক হয়, তেতিয়াই তাক যোগাৰ কৰি দিছিল বিজয় দত্তই। আনকি সময় বুজি আৰু মানুহ চাই নগদ টকাও দিছিল। সুবিধা পাই মানুহে বাকীকৈ বস্তু লৈছিল। বিজয় দত্তই হিচাবত সদায় বস্তুৰ দাম বেচিকৈ লিখি থৈছিল। বিপদত সহায় পায় কাৰণে সকলোৱে বাকীকৈ বস্তু নিছিল। তাৰ ফলত গাৱঁৰ বহুত মানুহৰ খেতিৰ মাটি বিজয় দত্তৰ হস্তগত হ'ল।

নৰেনে এইবোৰ কথা লক্ষ্য কৰি আছিল আৰু উঠি অহা ডেকা ল'ৰা কেইজনমানক লগত লৈ মানুহে যাতে অনাহকত বিপদত নপৰে, দালি নিমখৰ দামত যাতে পৈতৃক মাটি হস্তান্তৰ নহয়—সেই বিষয়ে সাৱধান কৰি দিছিল। আপোনালোকে যদি দালি, নিমখ, গজাল, বল্টু আনি ধাৰ মাৰিব নোৱাৰে আৰু তাৰ মূল্যৰ বাবে যদি পৈতৃক মাটি বিক্ৰী কৰিব লগা হয়, আপোনালোকে খৰচ কৰাত সাৱধান হব লাগিব। যি মাটিৰ আয়ৰ দ্বাৰা জীৱিকা চলে, সেই মাটিকেই যদি বিক্ৰী কৰে আপোনালোকে চলিব কেনেকৈ?

বিজয় দত্তয়ো ঠিক সেই সুৰতেই গাৱঁৰ মানুহৰ আগত কথা কয়। বিজয় দত্তৰ নিঃস্বাৰ্থসূচক আৰু সহানুভূতিপূৰ্ণ ব্যৱহাৰত মানুহ গলি যায় আৰু পূৰ্ব্বৰ দৰে দোকানৰ বাকী খাই থাকে। প্ৰত্যেকে নিজে নিজে ভাবে যে তেওঁৰ প্ৰতি বিজয় দত্তই কেতিয়াও বিশ্বাসঘাতকতা নকৰে। বিজয় দত্তই নিজে নিজে কিন্তু ভাবে যে নৰেনে তাৰ ব্যৱসায়ত বাধা

জম্মাব ধৰিছে। সেইবাবে নৰেনক জব্দ কৰাটো তাৰ ব্যৱসায়ৰ নীতি বুলি গ্ৰহণ কৰিলে।

পুলিচ কৰ্ম্মচাৰীসকলে মফচলত আহিলে বিজয় দত্তৰ ঘৰত আলহী থাকে। আদৰ অভ্যৰ্থনা পায়। পুলিচে বিজয় দত্তক পুলিচৰ সহায়কাৰী বুলি ভাবে আৰু তাৰ প্ৰৰোচনাত নৰেনক পুলিচৰ বিৰোধী বুলি ভাবে।

যি জন হাকিমৰ আদালতত দিগম্বৰৰ মোকৰ্দ্দমা আছিল সেই হাকিমজন আছিল নৰেনৰ সহপাঠী আৰু বিশেষ অন্তৰঙ্গ বন্ধু। হাকিমৰ জেৰাত দিগম্বৰে স্বীকাৰ কৰিলে যে বিজয় দত্তৰ প্ৰৰোচনাত পিতলৰ চৰিয়াটো সি নৰেনৰ ঘৰত থৈছিল। হাকিমে দিগম্বৰক দুই মাহৰ ফাটেক দিলে আৰু নৰেনক খালাচ দিলে। পুলিচৰ খং নৰেনৰ ওপৰত বেছি হ'ল আৰু বিজয় দত্তৰ আক্ৰোশ বাঢ়ি গ'ল।

কেইদিনমান পাচতেই বিজয় দত্তই আন এটি সুযোগৰ আশ্ৰয় লৈ পুনৰাই নৰেনক পুলিচ কেছত পেলাই দিলে। গাৱঁৰ দুজন মানুহৰ সীমালৈ মাটিৰ কাজিয়া আছিল। এজন আছিল নৰেনৰ বিশ্বাসী অনুচৰ জগতৰ বাপেক মনোহৰ পাঠক। আনজন আছিল বিজয় দত্তৰ ধৰুৱা— হীৰা দাস। হীৰা আছিল বৰ শকত-আৱত আৰু সবল প্ৰকৃতিৰ কিন্তু তাৰ বুদ্ধি তেনেই ভোঁতা। সূক্ষ্ম কথা বুজি নাপায়। বিজয় দত্তৰ উচটনিত হীৰাই দিলে এদিন মনোহৰ পাঠকৰ পুখুৰীৰ পাৰ কাটি। পুখুৰীৰ পাৰ বাদ দি আছিল

হীৰাৰ বোৱতী মাটি। পুখুৰীৰ পাৰত হীৰাৰ মাটি সোমোৱা বুলি আগৰ পৰাই সি মনোহৰক কৈ আছিল। মনোহৰে মণ্ডলক মাতি আনি জুখি লবলৈ তাক উপদেশ দিছিল। বিজয় দত্তই বুদ্ধি দিলে যে মণ্ডল মাতিলে খৰচ আছে। তাতকৈ গাৱঁৰ দুই এজন মুখীয়াল মানুহক মাতি নি সীমা ঠিক কৰিলেই হ'ল। মনোহৰ মান্তি হ'ল। বিজয় দত্তই আগৰ পৰাই টিপ্ দি থৈছিল গাৱঁৰ দুই এজন মুখীয়াল মানুহক। মাটি জোখা হ'ল আৰু মনোহৰৰ পুখুৰীৰ পাৰত হীৰাৰ মাটি সোমোৱা বুলি প্ৰমাণ হ'ল। মনোহৰে প্ৰতিবাদ জনালে আৰু সি নিজেই মণ্ডল মাতি আনি এই বিবাদ মীমাংসা কৰিব বুলি কলে। হীৰা মান্তি নহ'ল। ক্ৰমে কাজিয়া গুৰুতৰ আকাৰ ধাৰণ কৰিলে আৰু মাৰামাৰিত পৰিণত হ'ল। নৰেন মধ্যস্থ হৈ বিবাদ মীমাংসা কৰিবলৈ যত্নবান্ হ'ল কিন্তু নৰেনৰ কথা কোনেও নুশুনিলে। মাৰ-মাৰিত মনোহৰ পাঠকে আঘাত পালে। পুলিচত আগধৰি এজাহাৰ দিলে হীৰাই। হীৰাৰ এজাহাৰত পিচদিনা আহি পুলিচে তদন্ত কৰিলে আৰু মনোহৰ পাঠকক দোষী বুলি শান্তি ভঙ্গ কৰা আৰু দাঙ্গা হাঙ্গামা কৰা অপৰাধত চালান দিলে। নৰেন জামিন হব খুজিছিল কিন্তু পুলিচে নৰেনক জামিনৰ উপযুক্ত লোক বুলি স্বীকাৰ নকৰিলে বৰঞ্চ আচামীৰ ভিতৰৰে এজন বুলি ৰিপোৰ্টত লিখিলে। পুলিচ ৰিপোৰ্টত দোষ থকা বুলি হাকিমে নৰেনৰ নাম আচামীৰ লিষ্টৰ পৰা

কাটি দিলে। বিজয় দত্তৰ প্ৰাণত বিদ্বেষৰ জুই বেছিকৈ জ্বলি উঠিল।

মনোহৰ পাঠক আৰু হীৰাৰ মোকৰ্দ্দমা বহুত দিন চলিল। ফৌজদাৰী মোকৰ্দ্দমা গৈ স্বত্বসাব্যস্ত মোকৰ্দ্দমাত পৰিল আৰু দেৱানী মোকৰ্দ্দমাৰ জেৰ বহুদিনলৈ চলিল। মনোহৰ পাঠকৰ অৱস্থা ভাল আছিল গতিকে ন্যায় পথৰ মোকৰ্দ্দমা চলাই থাকিল আৰু হীৰা মুন্সেফৰ আদালতত আৰু জজ আদালতত হাৰিল। পাচত হাইকোৰ্ট কৰিলে। খৰচৰ যোগান ধৰিলে বিজয় দত্তই আৰু তাৰ পৰিৱৰ্ত্তে হীৰাৰ নামৰ সকলোখিনি মাটিবাৰী লিখি ল'লে। হাইকোৰ্টত হীৰা হাৰিল আৰু পথৰ ভিখাৰী হ'ল। যি মাটিৰ সীমাৰ বাবে মোকৰ্দ্দমা চলালে সেই মাটি বিজয় দত্তৰ হস্তগত হ'ল—দেনাৰ দায়ত। হীৰাই দিন হাজিৰা খাটি তিৰি-ছলি পুহিব লগা হ'ল। মোকৰ্দ্দমা শেষ হোৱাত হে হীৰাই নিজৰ মুৰ্খামি বুজি পালে আৰু এতিয়াহে হীৰাই বিজয় দত্তৰ স্বাৰ্থ-সিদ্ধিৰ কথা বুজি পালে। এতিয়া সি নৰেনৰ বন্ধু হবলৈ ইচ্ছুক কিন্তু এতিয়া কোনো উপায় নাই হীৰাৰ সম্পত্তি ৰক্ষা কৰাৰ। তথাপি নৰেনৰ বুদ্ধিমতে হীৰাই সম্পত্তি বিক্ৰিৰ প্ৰস্তাৱ তুলিলে। এই বুদ্ধিৰ ফল ফলিল। বিজয় দত্তই কম মূল্যাতে সমস্ত সম্পত্তি নিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। চলিত মূল্য নিদিলে সম্পত্তি বিক্ৰি কৰ্জ্জাখতৰ বলত হব নোৱাৰে বুলি আপত্তি দৰ্শালে। এই আপত্তি খাটিল আৰু বিক্ৰি অসিদ্ধ হ'ল। হীৰাই

মাটি বিক্ৰিৰ অধিকাৰ পালে আৰু আধাখিনি সম্পত্তিৰ মূল্যোৰে ধাৰ মাৰিব পাৰিলে। মনোহৰ পাঠকে তেওঁৰ মাটি কিনিলে উচিত মূল্যত আৰু বিজয় দত্তই পাবলগীয়া ধনখিনি তেওঁক পৰিশোধ কৰিলে। বিজয় দত্তই ই বৰ অপমান বুলি গণ্য কৰিলে আৰু তেওঁৰ মোকৰ্দ্দমা চলোৱাত মনোহৰ পাঠকৰ হে লাভ হ'ল। পুখুৰীৰ পাৰত লগা প্ৰায় দুই পুৰা মাটি মনোহৰ পাঠকে পালে আৰু সেই মাটি বিজয় দত্তই ভবিষ্যৎ বস্তিৰ বাবে ল'ম বুলি যি কল্পনা কৰিছিল সেই কল্পনা ভূমিসাৎ হ'ল। বিজয় দত্তই মৰ্ম্মান্তিক আঘাত পালে।

তিনি

ক'লা বজাৰৰ দিনত নৰেনৰ বিপদ

নৰেনহঁত যি গাৱঁত বাস কৰিছিল সেই গাওঁখনৰ নাম আছিল বিষ্ণুপুৰ। তাহানি কালতে এই গাৱঁত বিষ্ণুৰ মন্দিৰ এটি গাৱঁৰ মানুহে স্থাপন কৰিছিল। আহোম ৰজাৰ পৰা পোৱা এই মন্দিৰৰ অধীনত ভালেখিনি মাটি আছিল। বিষ্ণু মন্দিৰৰ সেৱাইত সকলে নিষ্কৰ ভূমি ভোগ কৰিছিল। প্ৰধান আছিল মন্দিৰৰ দলৈ। সেই দলৈ বংশৰে সম্প্ৰতি এজনৰ তত্ত্বাৱধানত এই মন্দিৰৰ পৰিচালনা চলিছিল—তেওঁ আছিল ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্য। শাস্ত্ৰত আছিল বিদগ্ধ পণ্ডিত আৰু সমাজ নীতিত আছিল সৰ্ব্বশ্ৰেষ্ঠ গাৱঁলীয়া মেল্‌কী। গাৱঁৰ যি কোনো মেল তেওঁৰ মধ্যস্থতাত হে নিস্পত্তি হৈছিল।

বিজয় দত্তই এই দলৈৰ প্ৰতিপত্তি সহিব নোৱাৰিছিল আৰু সদায় মেলত তেওঁৰ বিচাৰৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিল। গাৱঁত যেতিয়া প্ৰতিপক্ষীয় লোক ওলায়, তেওঁৰ দলত অজ্ঞাতে মানুহৰ সমৰ্থনো থাকে ; দুই এজন হয়তো প্ৰকাশ্য সমৰ্থকো ওলায় ; কিন্তু সৰহ ভাগে নীৰৱ বা অপ্ৰকাশ্য সমৰ্থন দিয়ে। সেইবাবে বিজয় দত্তৰ স্থান সমাজত গঢ়ি উঠিছিল। ক্ৰমে বিজয় দত্তৰ আৰু ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যৰ দুটি দল গঠিত হ'ল।

হীৰাৰ মাটি যেতিয়া মনোহৰৰ হস্তগত হ'ল, বিজয় দত্তৰ

দলটোৰ সমস্ত আক্ৰোশ পৰিল মনোহৰৰ ওপৰত আৰু নবেনৰ ওপৰত। বিজয় দত্তই নবেনকো জব্দ কৰিব নোৱাৰিলে আৰু হীৰাৰ মাটিও নাপালে; আনফালে মনোহৰৰেই লাভ হ'ল। এই কথা বিজয় দত্তৰ অসহনীয় হৈ উঠিল। নতুন ফন্দী উলিয়াবলৈ যত্নবান্ হ'ল।

বিজয় দত্তৰ দল যেতিয়া বাঢ়ি উঠিছিল, ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যাই সমাজৰ কোনো কাৰ্য্যতেই নিজে আগবাঢ়ি নগৈছিল! হীৰাদাসৰ আৰু মনোহৰ পাঠকৰ মোকৰ্দ্দমা ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যই মিমাংসা কৰি দিব পাৰিলহেঁতেন আৰু তেতিয়া হ'লে হীৰাদাস এই দৰে নিঃস্ব নহ'লহেঁতেন। যেতিয়া ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যাৰ কোনো প্ৰতিপক্ষ নাছিল, তেতিয়া ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যাই এনেধৰণৰ মোকৰ্দ্দমা বহুতো গাৱঁতে নিষ্পত্তি কৰি দিছিল। সমাজত নিষ্পত্তি হোৱা বাবে সমাজৰ সকলো মানুহৰে তাত সমৰ্থন আছিল আৰু সমাজৰ 'সভৰি' দি উভয় পক্ষই নিষ্কৃতি পাইছিল। এই সভৰি বিষ্ণু মন্দিৰত বিষ্ণুপূজাত খৰচ হৈছিল। সমাজত কোনো বিশৃঙ্খলা নাছিল আৰু গাৱঁৰ কোনো মোকৰ্দ্দমা আদালত নাপাইছিল গৈ। বিজয় দত্তৰ নীতিত আজি সমাজত বিশৃঙ্খলাই দেখা দিছে আৰু কাৰো প্ৰতি সহানুভূতি নাইকীয়া হৈছে। সমাজৰ গতিত এই এটি পৰিবৰ্ত্তনে দেখা দিছে।

বিজয় দত্তই সমাজৰ একমাত্ৰ নেতা হৈ উঠিল। বিজয় দত্তৰ পৰামৰ্শ নোলোৱাকৈ কোনেও নতুন ঘৰৰ খুঁটি এটিও নুপুতে, পানী খাবলৈ কুৱা নাখানে নাইবা সকাম নিকামৰ দিনবাৰ স্থিৰ

নকৰে। বিজয় দত্তৰ অনুগ্ৰহ লাভ কৰিবলৈ গাওঁৰ মানুহৰ সকলোৰে আগ্ৰহ। গাওঁৰ খুটিনাটিৰ সমস্ত খবৰ সেইবাবে বিজয় দত্তই আগতে পায়। ইজনৰ বিৰুদ্ধে সিজনে গৈ তেওঁৰ আগত কয়। আনকি তিৰি-মুনিহৰ ঘৰুৱা কোন্দলৰ কথাও বিজয় দত্তৰ কাণত পৰে আৰু বহুক্ষেত্ৰত তিৰি-মুনিহৰ কাজিয়াও বিজয় দত্তই ভাঙি দিব লগা হয়। ৰত্নাকৰ আচাৰ্যাৰ প্ৰতিপত্তি থাকে কেনেকৈ ?

ইয়াৰ ফলত গাওঁত যিবিলাক মানুহ আছিল অতি নিৰীহ আৰু সৎপ্ৰকৃতিৰ লোক সেই মানুহ বিলাকৰ নানা প্ৰকাৰ বিপদ আৰু আহুকালে দেখা দিছে। মাটিৰ সীমা লৈ সাধাৰণতে মানুহৰ কাজিয়া বেছি হয়। দুষ্ট প্ৰকৃতিৰ মানুহে বিজয় দত্তৰ লগত ভালে থাকি ওচৰৰ মাটিৰ সীমা ঠেলি দিছে। নৰ্দ্দমা দি গছ পেলাই দিছে। ৰোৱতী মাটিৰ সীমাত দক্ষিণফালে বাঁহৰ আটিয়া তুলি দি বৰধানতলীয়া মাটি নষ্ট কৰি পেলাইছে। মানুহৰ ঘৰৰ কাষতে গছ ৰুই দি চোতালৰ ৰ'দ নাইকীয়া কৰি দিছে। এনেবোৰ কাম কৰাত নিৰীহ মানুহবিলাক বৰ বিমোৰত পৰিছে। মেল কৰিলে বিজয় দত্তই ৰায় দিয়ে যে সি নিজৰ মাটিত বাঁহ ৰুইছে তাত কাৰ কি কৰৰ অধিকাৰ আছে ? নিজৰ মাটিত খাল দিয়াত পৰৰ যদি গছ উভালি পৰে তাৰ বাবে সি দায়ী হব কিয় ? তলত সৰা পকা আম যদি নোসোধাকৈ বুটলি লৈ যায় তাৰ বাবে মালিকে কৰৰ একো নাই। ইত্যাদি প্ৰকাৰে নানা প্ৰকাৰ নতুন নতুন ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্ত্তন হব ধৰিলে। মাতি কবলৈ

গ'লে বিজয় দত্তৰ লগত কাজিয়া হব পাৰে এই ভয়ত সকলো মানুহ নিমাত থাকে। নিজৰ স্বাৰ্থ বজাই ৰাখিবলৈ হ'লে বিজয় দত্তৰ ওচৰ চাপিবই লাগিব। প্ৰত্যেকে ব্যক্তিগত স্বাৰ্থত আৱদ্ধ থাকি হ'ক কথাত নামাতে।

ধান কিনিবৰ টকাৰ যদি আৱশ্যক হয় বিজয় দত্তই সহায় কৰে। চুৰি মোকৰ্দ্দমাত যদি কোনোজন পুলিচৰ সন্দেহত পৰে, বিজয় দত্তই পুলিচক খাতিৰ কৰি মোকোলাই দিয়ে। ল'ৰা ছোৱালীৰ বেমাৰ হ'লে ঔষধ কিনিবৰ পয়ছাৰ আৱশ্যক হ'লে বিজয় দত্তই ধাৰে দিয়ে। এইদৰে আটাইবিলাক মানুহেই কোনো নহয় কোনো প্ৰকাৰে বিজয় দত্তৰ ওচৰত ধকুৱা হৈ আছে। ধাৰ শুজিবলৈ যদি ধন নাথাকে কোনোজনে বিজয় দত্তৰ ঘৰত খৰি ফালি দিয়ে। কোনো জনে খেতি পথাৰত কাম কৰি দিয়ে। কোনো জনে বস্তিত গছ ৰুই দিয়ে, জেওৰা দিয়ে এইদৰে সকলোবোৰ কাম বিজয় দত্তই গাৱঁৰ মানুহৰ হতুৱাই কৰাই লয়। গাৱঁৰ মানুহে গা খাটি দিয়ে, নগদ টকাৰে ধাৰ শুজিব নালাগে। বিজয় দত্তই এইদৰে চাৰি পয়ছাৰ কাম এক পয়ছাতে কৰাই লয়। আনফালে আটাইবিলাক মানুহ বিজয় দত্তৰ হাতৰ মুঠিতে থাকে। এইদৰে পুৰণি বিষ্ণুপুৰ গাৱঁৰ সমস্ত ৰীতিনীতিৰ পৰিবৰ্ত্তন ঘটিল। ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্য, নৰেন নাইবা মনোহৰ পাঠকৰ কথা কোনেও নুশুনে।

যুদ্ধৰ সময়ত সকলো বস্তুৰে কনট্ৰোল আৰম্ভ হ'ল। বিশেষকৈ নিমখৰ কনট্ৰোল যেতিয়া আৰম্ভ হ'ল বিজয় দত্ত হ'ল উঠিবজা

বহি ৰজা। নিমখৰ পাৰমিটৰ দোকান হ'ল বিজয় দত্তৰ। কেৰাছিনৰো পাৰমিটৰ দোকান বিজয় দত্তই পালে। একতোলা নিমখৰ বাবে ঘৰে ঘৰে হাহাকাৰ উঠিল। চেনিৰো একে অৱস্থা। চেনি, নিমখ, আৰু কেৰাছিন কোনো মানুহে নোপোৱা হ'ল। বিজয় দত্তই নিমখ আনে আৰু সেই নিমখ মোনে একশ টকাৰতে বিক্ৰি কৰে। মানুহ লৈ ত্ৰিছ, পয়ত্ৰিছ, পঞ্চাছ ষাঠি টকাৰতো কথাই নাই। কেৰাছিন তেলৰ টিনে পোন্ধৰ টকা ষোল টকা বিছ-পচিছ টকাতো বিক্ৰি কৰে। চেনিৰ সেৰে আঢ়ৈ টকাৰ পৰা পাঁচ টকালৈকে। নিমখ আৰু চেনিৰ অভাৱত মানুহৰ বিলৈৰ সীমা নাইকিয়া হ'ল।

ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্য, নৰেন আৰু মনোহৰে চেনি কেঁৰাছিন আৰু নিমখ একেবাৰে নোপোৱা হ'ল। নৰেনে কোনো দিন ঘৰ সংসাৰ চোৱা নাছিল। শান্তিৰ হাতত্তেই আছিল সকলোখিনি। গাৱঁৰ মানুহে সহায় কৰিছিল। মাটি খোৱা মানুহে কাম বন কৰি দিছিল আৰু বজাৰত সকলো বস্তু পোৱা গৈছিল। শান্তিৰ পক্ষে ঘৰ চলোৱা কঠিন হলেও অসম্ভৱ নাছিল। এতিয়া শান্তিয়ে কি কৰে ? বিজয় দত্তৰ প্ৰৰোচনাত কোনেও নৰেনহঁতক সহায় নকৰা হ'ল। তাতো চলি আছিল ; কিন্তু চেনি, নিমখ বা কেৰাছিন যোগাৰ কৰে কেনেকৈ ? বিজয় দত্তৰ শৰণাপন্ন নহলে এই তিনিবিধ বস্তু যোগাৰ কৰা টান কথা। ইফালে চোৰা বজাৰত বস্তু কিনিবলৈ ধনৰো অভাৱ আৰু নৰেনৰো আপত্তি। কাৰ্ডত যিখিনি মাল পোৱা যায় তাকো সময়ত পোৱা

নাযায়, পালেও তাৰে নাটে, ই বৰ বিষম সমস্যা হৈ পৰিছে শান্তিৰ বাবে। ফলত নৰেন আৰু শান্তিৰ মাজত মনোমালিন্যই দেখা দিছে।

ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যৰ ঘৰলৈ নৰেনে এই বিষয়ে কি কৰা যায় বুলি গ'ল। লগতে মনোহৰ পাঠককো লৈ গ'ল। মনোহৰ পাঠকো আছিল এজন ব্যৱসায়ী লোক। দোকান তেওঁৰো আছিল; কিন্তু গাৰঁত বিজয় দত্তৰ লগত প্ৰতিযোগিতা চলাব নোৱাৰি দোকান এৰি দি ধানৰ কাৰবাৰ কৰিছিল। বিজয় দত্তই ধানৰ কাৰবাৰ কৰা নাছিল, কিন্তু ধানৰো যেতিয়া কনট্ৰোল হ'ল—বিজয় দত্তই তালৈও এবাৰ মন মেলিছিল। ধানৰ কাৰবাৰত খাটনি বেছি হয় কাৰণে বিজয় দত্তই সেইফালে বৰকৈ মন নকৰিলে। গতিকে মনোহৰ পাঠকে তাত কিছু সুবিধা পাইছিল।

কেৰাছিনৰ কথাকেই নকওঁ নিমখ আৰু চেনি নহলেতো চলিব নোৱাৰোঁ, আচাৰ্য্যদেৱ! নৰেনে ক'লে।

কি কম, নৰেন বোপা, বিজয় দত্তই নিমখ, চেনি আৰু কেৰাছিনৰ মালিক হৈছে। তেওঁ যাতে আমি কোনো বস্তু নাপাওঁ তালৈহে দৃষ্টি দিছে। দেৱতাৰ ভোগ নৈবেদ্যও দিব নোৱাৰা হৈছোঁ। আচাৰ্য্যদেৱে ক'লে।

এতিয়া কি উপায় কৰা যায়, দেউ—নৰেনে সুধিলে।
কনট্ৰোলৰ দোকান এখন নাপালে কোনো উপায় নাই, মনোহৰে ক'লে।

কন্‌ট্রোলৰ দোকান এই অঞ্চলত এখন দিছে নহয়? পুনঃ কিয় দিব? আচাৰ্য্যই ক'লে।

দিলে কি হব? তাত সকলো মানুহে সুবিধা নাপায় আৰু এখন লাগে বুলি আমি দৰখাস্ত দিওঁচোন, বাৰু! চৰকাৰে আমাক দিয়ে নিদিয়ে, চাওঁ।

সেয়ে স্থিৰ হ'ল। মনোহৰ পাঠকে গাৱঁৰ মানুহৰ কিছুমান দস্তখত যোগাৰ কৰিলে আৰু এখন কন্‌ট্রোলৰ দোকানৰ বাবে আবেদন কৰিলে।

ৰাইজৰ দৰখাস্ত পাই চৰকাৰী তদন্ত হ'ল। যিদিনা চৰকাৰী বিষয়াৰ তদন্ত যায়, সিদিনা গাৱঁত এটি বিষম গোলযোগৰ সৃষ্টি হ'ল। বিজয় দত্তই মানুহবিলাকক শিকাই থৈছে যে তেওঁলোকে যেন আৰু এখন দোকান মঞ্জুৰ কৰাৰ কোনো আৱশ্যক নাই বুলি কয়। যিবিলাক মানুহে বিজয় দত্তৰ অসাক্ষাতত দৰখাস্তত চহী দিছিল, সেই বিলাক মানুহেও বিজয় দত্ত আগত থকাত বিষয়াৰ আগত এখন দোকানেৰে চলিব পাৰে বুলি মত প্ৰকাশ কৰিলে। বস্তুৰ পৰিমাণ কম হোৱা বাবেহে সকলো মানুহে লগা পৰিমাণে বস্তু পোৱা নাই। তদন্তত এইটোৱে প্ৰমাণিত হ'ল যে মনোহৰ আৰু নবেনৰ প্ৰৰোচনাতহে এই দৰখাস্ত দিয়া হৈছে। বিষয়াই ৰিপোৰ্ট দিলে যে নুতন দোকানৰ আৱশ্যক নাই; কিন্তু দোকানৰ বস্তুৰ পৰিমাণ বা কোটা বঢ়াই দিব লাগে। সেই অনুসাৰে কন্‌ট্রোলৰ বস্তুৰ পৰিমাণ বিজয় দত্তৰ দোকানত বাঢ়িল; কিন্তু যি কেইজন

মানুহে দৰখাস্তত চহী দিছিল সেই কেইজন মানুহে বস্ত্ৰ মুঠেই নোপোৱা হ'ল। মানুহ বিলাক শৰণাপন্ন হ'ল বিজয় দত্তৰ ওচৰত। মানুহখিনিক বিজয় দত্তই এইদৰে হাত কৰিলে আৰু কনট্ৰোলৰ বস্ত্ৰৰে চোৰা বজাৰ অবাধে চলি থাকিল।

ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যই উপায়হীন হৈ মন্দিৰৰ নামত তেওঁৰ বস্ত্ৰখিনি সুকীয়াকৈ জিলাৰ ডিপুটি কমিচনাৰৰ দ্বাৰা মঞ্জুৰ কৰালে আৰু বিজয় দত্তৰ দোকানত নগৈ আন দোকানৰ পৰা অনাৰ ব্যৱস্থা কৰিলে। মনোহৰ পাঠকেও কনট্ৰোলৰ বিষয়াক ধৰি তেওঁৰ বস্ত্ৰখিনি আন দোকানত মঞ্জুৰ কৰাই আনিলে আৰু মনোহৰ পাঠকেই যত্ন কৰি নবেনৰ ভাগৰ বস্ত্ৰখিনি আন দোকানত পোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰি দিলে। এই ব্যৱস্থাত বিজয় দত্তৰ খং বেছিকৈ হ'ল—ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্যৰ ওপৰত; কাৰণ মন্দিৰৰ নামত তেওঁ সুকীয়াকৈ কাৰ্ড লৈছিল আৰু সেই নজিৰতে মনোহৰ পাঠক আৰু নবেন মজুমদাৰেও সুকীয়া কাৰ্ড পাইছিল। এই সুযোগত মনোহৰক আৰু নবেনক শৰণাপন্ন কৰিব নোৱাৰাত বিজয় দত্তই কিছু মনত আঘাত পালে। নতুন কৌশল আবিস্কাৰৰ চেষ্টাত থাকিল।

—x—

চাৰি

সমবায় সমিতিৰ সম্পাদক—নৰেন

চেনিৰ অভাৱ বৰ বেছি হৈছিল। এই অভাৱতো চাহ মেল, ভোজভাত আৰু উৎসৱাদি ঠায়ে ঠায়ে চলি থাকিল; কিন্তু অতি প্ৰয়োজনীয় সময়তো মানুহে চেনি নাপাইছিল। চেনি নাই, মিছৰি নাই—মানুহে নৰিয়াৰ পথ্য দিব নোৱাৰে। নিমখৰ অভাৱ অৱশ্যে কমি আহিছে কেৰাছিন তেলৰ অভাৱো কিছু কমি আহিছে; কিন্তু চেনিৰ অভাৱ বৰ বেছি হৈছে। তাৰ কাৰণ এটি হৈছে—যি বিলাক মানুহে চেনিৰ আৱশ্যক বোধ কৰা নাছিল আৰু চাহ খোৱা যাৰ অভ্যাস নাছিল তেনে মানুহেও চেনিৰ কাৰ্ড লৈ আনক চোৰা বজাৰৰ দামত চেনি বেচি দিছিল। একে ঘৰৰ মানুহে আনকি মাক পুতেকেও বেলেগ হৈ যোৱা বুলি বেলেগ কাৰ্ড লৈছিল। ফলত সৎ মানুহৰ পক্ষে বেছি অসুবিধাৰ সৃষ্টি হৈছিল। যি মানুহে কোনোদিন সত্যনাৰায়ণৰ পূজা কৰা নাছিল বা দুৰ্গাপূজা কৰা আৰু দুৰ্গাপূজা সমৰ্থনো কৰা নাছিল তেনে মানুহেও সত্যনাৰায়ণ বা দুৰ্গা পূজাৰ বাবে চেনি লাগে বুলি দৰখাস্ত দি চেনি লৈছিল। আনকি বছৰেকত কেইবা বেলিও পিতৃশ্ৰাদ্ধ মাতৃশ্ৰাদ্ধ বুলি দৰখাস্ত দি চেনি লৈছিল আৰু ক'লা বজাৰত বিক্ৰি কৰিছিল। এইদৰে সমাজৰ নৈতিকতা সম্পূৰ্ণভাৱে নষ্ট হৈ গৈছিল। নিৰুপায়

অৱস্থাত পৰি বহু সাধু মানুহেও মিছা দৰখাস্ত দিছিল। বস্তুৰ অভাৱত মানুহে নৈতিকতা ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে। সমাজৰ যেতিয়া এনে অৱস্থা তেতিয়া শান্তিৰ টাইফয়েড বেমাৰ হ'ল।

শান্তিৰ টাইফয়েডত নৰেন বৰ বিব্ৰত হৈ পৰিল। ডাক্তৰ পালেও ঔষধ পোৱা নাযায়। ঔষধৰ ব্যৱসায়তো চোৰা ব্যৱসায়। ক'লা বজাৰৰ প্ৰচলন যে মানুহে ঔষধতো কৰিছে সেই বিষয়ে নৰেনৰ কোনো ধাৰণাই নাছিল। বহু কষ্ট ভোগ কৰিছে নৰেনে আৰু বহু কষ্ট ভোগ কৰিছে শান্তিয়ে; কিন্তু কেতিয়াও ক'লা-বজাৰত কোনো বস্তু কিনা নাছিল—কেৱল নীতি ৰক্ষা কৰিবলৈ। শান্তিৰ বেমাৰত নৰেনৰ প্ৰাণত যি আঘাত লাগিছে—নৰেনে তাক মুখ ফুটাই কব নোৱাৰে। পথ্য দিবলৈ চেনি নাপায়। চিকিৎসাৰ বাবে ঔষধ নাপায়। কি দুৰৱস্থা! এনে বিপদত পৰিব বুলি নৰেনে কেতিয়াও সপোনতো ভবা নাছিল।

কি ভাবিছে, মজুমদাৰ! মনোহৰে নৰেনক সুধিলে।

কি ভাবিম, পাঠক! এইবাৰ আৰু শান্তিক বঁচাব নোৱাৰোঁ। ঔষধৰ ব্যৱসায়তো যে চোৰা কাৰবাৰ, মই ভবাই নাছিলোঁ। যি দেশৰ জাতীয় চৰিত্ৰ ইমান কলুষিত, সেই দেশ নো স্বাধীনতাৰ উপযুক্ত নে? নোৱাৰোঁ ঔষধ কিনিব—ঔষধ বুলি কি দিয়ে বুজিবই নোৱাৰি, নাপাওঁ পথ্য দিবলৈ চেনি। কোনো উপায় নাই, শান্তি মোৰ এই বেলি নাবাঁচে।

নাভাবিব মজুমদাৰ! চেনিও পোৱা যাব ঔষধো পোৱা যাব। পয়ছাৰ হে আৱশ্যক।

ক’লা বজাৰত কিনিব?

কিয় নিকিনিম? নিজক ৰক্ষা কৰিবই লাগিব। আত্মানং সর্ব্বতঃ ৰক্ষেৎ। সমাজ-নীতি ৰক্ষা কৰিবলৈ গৈ মৃত্যুবৰণ কোনে কৰিব? তদুপৰি চাওক মজুমদাৰ, সমাজ-নীতি ৰক্ষা কৰা মানে এনে ক্ষেত্ৰত দুর্ব্বলতা হে মাথোন। নীতি যেতিয়া সর্ব্বজন আদৃত হয় তেতিয়া হে নীতিৰ মূল্য থাকে। যি নীতি সকলোৱে ভাঙে, সমাজত অচল হৈ যায় সেই নীতিৰ কোনো মূল্য নাই। আমাৰ এতিয়া আৱশ্যক চেনি আৰু দৰৱ। যি কোনো উপায়ে তাক যোগাৰ কৰিবই লাগিব। আমি উচিত মূল্য দি কিনি আনিম। যি মূল্যত আমি পাওঁ সেয়ে উচিত মূল্য। ক’লা বজাৰক প্ৰশ্ৰয় দিয়া হব এই ভয়ত আমি প্ৰাণহানি কৰিব নোৱাৰোঁ। আমি ক’লা বজাৰক প্ৰশ্ৰয় নিদিও সমাজৰ কোনো উপকাৰ সাধিব পাৰা নাই।

হয় পাঠক! মই বুজি পাইছোঁ। চেনি আৰু ঔষধ যি কোনো উপায়েই যোগাৰ কৰিবই লাগিব।

শান্তিয়ে তেতিয়া ক্ষীণ মাতেৰে কৈছে—এতিয়াও সময় আছে। এতিয়াই বেছি দাম দি কিনিব নালাগেচোন। আচাৰ্য্যদেৱে কিবা এটা চেষ্টা কৰি যোগাৰ কৰিব পাৰিব বুলি কৈছিল নহয়।

এনেতে আচাৰ্য্যদেৱ আহিল। জিলাৰ ডেপুটি কমিচনাৰৰ

পৰা চিঠি লৈ আধামোন চেনি আৰু আৱশ্যকীয় ঔষধ কন্ট্ৰোল দামতে কিনি আনিছে। এইদৰে বহু চেষ্টা যত্নৰ ওপৰত শান্তি আৰোগ্য হ'ল।

শান্তি ভাল হোৱাৰ পাছত নৰেন, ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্য আৰু মনোহৰ পাঠক তিনিও লগলাগি ডেপুটি কমিচনাৰৰ পৰা বিশেষ অনুমতি লৈ কন্ট্ৰোলৰ দোকান এখন দি সমবায় পদ্ধতিৰে চলাব ধৰিলে। ৰাইজৰ মানুহৰ উপকাৰ হ'ল। অসম চৰকাৰৰ পৰাও সমবায় পদ্ধতিত দোকান মঞ্জুৰ কৰাৰ নিয়ম ওলাল। এই দোকানত মনোহৰে অৰ্থেৰে সহায় কৰিছিল। নিজে তাত লিপ্ত থকা নাছিল। নৰেনে চোৱা চিন্তা কৰিছিল—সম্পাদক হিচাবে। ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্য সভাপতি আছিল। বিক্ৰিদাৰ হিচাবে এজন বেলেগ মানুহ ৰাখিছিল। বিক্ৰিদাৰে লোভ সামৰিব নোৱাৰি মাজে মাজে কলা বজাৰত মাল বিক্ৰি কৰে। বিজয় দত্তই লক্ষ্য কৰি থাকে আৰু গোপনে অভিসন্ধি কৰি সেই ধৰণৰ মানুহ পঠিয়াই দিয়ে—চোৰাই মাল কিনিবৰ বাবে। নৰেনৰ চোকা দৃষ্টিত আৰু সাৱধানতাত বিক্ৰিদাৰ ধৰা পৰে আৰু নতুন বিক্ৰিদাৰ নিযুক্ত হয়। বিজয় দত্তই চেষ্টা এৰি নিদিয়ে। নিত্য নতুন ছলেৰে নতুন বিক্ৰিদাৰক ভুলাই পুলিচৰ হাতত চোৰাই মাল বিক্ৰি কৰাৰ প্ৰমাণ দি হে এৰিলে। নৰেন যদিও নিজে দোষী নহয় তথাপি দোষত পৰিল। বিজয় দত্তই নানা ছলচাতুৰি কৰি নৰেনক দোষী সাব্যস্ত কৰিবলৈ যত্ন কৰিলে। সাক্ষী-বাদী যোগাৰ কৰি কেইবাটিও মোকৰ্দ্দমাত নৰেনক জড়িত

কৰিলে। চৰকাৰৰ পৰা পুলিচৰ জৰিয়তে জোৰে তদন্ত চলিল আৰু নৰেনক দোষী সাব্যস্ত কৰি পুলিচে ৰিপৰ্ট দাখিল কৰিলে। নৰেনে আদালতত লিখিত জবান বন্দী দিলে আৰু পুলিচ আৰু বিজয় দত্তৰ বিৰুদ্ধে নানা কথা জবান বন্দীত লিখি দিলে।

নৰেন ভদ্ৰলোক আৰু শিক্ষিত। তেওঁ ভাষাৰে যেতিয়া বেপৰোৱা মনোভাৱ লৈ জবান বন্দী দিলে—পুলিচৰ পক্ষৰ মানুহবো ভয় হ'ল আৰু উপৰিস্থ কৰ্ম্মচাৰীৰ দৃষ্টিত পৰিল। হাকিমে সেই ৰাতিয়েই এজন উকীল আৰু এজন অ'ন ফাল শিক্ষিত আৰু সম্ভ্ৰান্ত ডেকাৰ লগত আন থানাৰ পুলিচৰ দাৰোগা এজনৰ দ্বাৰা বিজয় দত্তৰ ঘৰ খানা তালাচৰ আদেশ দিলে। বিজয় দত্ত সিদিনা মোকৰ্দ্দমাৰ তদাৰকত গুৱাহাটীতেই আছিল। ৰাতিৰ ভিতৰতে গাৱঁৰ ঘৰ পুলিচে ঘেৰাও কৰিলে আৰু ৰাতিপুৱা গাৱঁৰ মানুহ মাতি আনি বিজয় দত্তৰ ঘৰ খানা তালাচ কৰিলে। ঘৰত ধুতি, শাৰী, নিমখ, চেনি, গুড়, মিঠাতেল বহুতো জমা কৰি থোৱা পালে। নিমখৰ কনট্ৰোল যদিও উঠি গৈছিল তথাপি জমা কৰি থোৱা নিমখ বহুত পালে। বিজয় দত্তৰ দোকানত এইবোৰ জিনিছৰ কোনো চিন্-চাবেই নাছিল; অথচ ঘৰত এইবোৰ বস্তু ওলাল। নৰেনৰ সমবায় সমিতিৰ হিচাব চালে। সম্পাদকে ৰখা হিচাবত সমস্ত মালৰ হিচাব আছে—কিনি অনা দামে সৈতে। বিক্ৰিদাৰৰ হিচাবত সেই অনুসাৰে গড়মিল পালে। আগৰ হিচাববোৰত নৰেনে বিক্ৰিদাৰৰ গড় মিল কৰা মন্তব্য হিচাবত লিখি থৈছে আৰু

কৈফিয়ত বিচাৰিছে। যি মাহুৰ বাবে নবেনৰ বিৰুদ্ধে মোকৰ্দ্দমা দাখিল হৈছে সেই মাহুৰ হিচাব চাবৰ সময় হোৱা নাছিল কাৰণে নবেনৰ মন্তব্য নাই আৰু অকল বিক্ৰিদাৰৰ চহিত হে হিচাব লিখা আছিল। উকীলজনে আৰু ভদ্ৰলোকজনে বুজিব পাৰিলে যে নবেন নিৰ্দ্দোষ আৰু বিজয় দত্তই ষড়যন্ত্ৰ কৰি নবেনক বিপন্ন কৰিবলৈ যত্নবান্ হৈছে। বিজয় দত্তই নিজে চোৰা কাৰবাৰ কৰে তাৰো প্ৰমাণ পালে। স্থানীয় পুলিচে যে খাতিৰ কৰি বিজয় দত্তক ধৰা নাছিল তাৰো প্ৰমাণ পালে। নবেনৰ জবান বন্দীৰ সত্যতা প্ৰমাণিত হ'ল।

ফলত স্থানীয় পুলিচৰ দাৰোগাজনৰ শাস্তি হ'ল। তেওঁৰ চাকৰি গ'ল। আনবিলাক কৰ্ম্মচাৰীক বদলি কৰা হ'ল আৰু আৰু সাৱধান কৰি দিয়া হ'ল। বিজয় দত্তৰ সমস্ত মাল বাজেয়াপ্ত কৰা হ'ল আৰু পাঁচশ টকা জৰিমানা হ'ল। নবেনৰ বিৰুদ্ধে কৰা মোকৰ্দ্দমাত বিক্ৰিদাৰজনৰ শাস্তি হ'ল—জৰিমানা। বিজয় দত্তৰ বিৰুদ্ধে চৰকাৰবাদী মোকৰ্দ্দমা হৈছিল কিন্তু হাকিমে দুয়োটা মোকৰ্দ্দমাই সহানুভূতিমূলক হিচাবে বিচাৰ কৰিছিল; কাকো ফাটক নিদিলে।

বিজয় দত্তৰ গৰ্ব্ব কিছু পৰিমাণে হত হৈছিল।

পাঁচ

খেতিয়ক নৰেন

নৰেনৰ ঘৰৰ অৱস্থা ক্রমে বেয়াৰ ফালে আহিছিল। সেইবাবে কন্‌ট্রোলৰ মালৰ দোকানত নিজে লিপ্ত নাথাকি দোকানৰ অভিজ্ঞতাৰ সহায় লৈ বেলেগ ধৰণৰ দোকান দিয়াত মন মেলিলে; কিন্তু কোনো উপায় নাপালে। বজাৰৰ অৱস্থা এনে হৈছিল যে কোনো সংলোকে সদুপায়ে কোনো কাৰবাৰ কৰিব নোৱাৰে। নিজে দোকান দিয়াৰ আশা পৰিত্যাগ কৰিলে। কি কৰা যাব ই এটা সমস্যা হৈ উঠিল নৰেনৰ পক্ষে।

বহুকথা ভাবি-চিন্তি নৰেনে খেতি কৰাকেই সিদ্ধান্ত কৰিলে। নিজৰ মাটি আছে যেতিয়া খেতি কৰিলে অন্ততঃ পেটৰ ভাত কেইটি জুটিব। শান্তিয়েও এই কথাত সমৰ্থন দিলে। শান্তিয়ে ভাবিলে যদি নিজৰ খেতিত মন দিয়ে তেতিয়া সংসাৰৰ অভাৱ অভিযোগবোৰৰ প্ৰতি দৃষ্টি পৰিব আৰু সংসাৰ নিয়াৰিকৈ চলিব। শান্তি আশান্বিতা হ'ল।

নৰেনৰ তেতিয়া সমবায় পদ্ধতিৰ কথাই মনত ঠাই ল'লে। নিজে যেতিয়া হাল বাব নোৱাৰে চাকৰ ৰখাও যেতিয়া সুবিধাজনক কথা নহয়, তেতিয়া আনৰ লগত বন্দৱস্ত কৰি খেতি কৰাই ভাল। সেই অনুসাৰে মনোহৰ, হীৰা আৰু নৰেন তিনিও লগ লাগিল। হালোৱা মানুহ আৰু দুজন ঠিক কৰিলে।

গৰু পাঁচ হাল কিনা হ'ল। হীৰাই নিজেও হাল বায়। মুঠতে সলনা-সলনি কৰি নিতৌ তিনিখনকৈ হালবোৱা হয়। পালমতে দুইহাল গৰু বহি থাকে। বিশ্ৰামৰ আৱশ্যক। এহাল গৰু এক প্ৰহৰতকৈ অধিক সময় বোৱা উচিত নহয়। সলনি দি বাব লাগে। শাস্ত্ৰৰো এয়ে নিয়ম।

নৱেনে ডাকৰ বচনকে আদি কৰি আধুনিক পদ্ধতিৰ খেতিৰ প্ৰণালীবোৰ আয়ত্ত কৰিবলৈ যত্ন কৰিলে। গধূলি হীৰা, নৱেন, মনোহৰ, ৰত্নাকৰ আচাৰ্য্য আৰু হালোৱা দুজন নৱেনৰ চ'ৰা ঘৰত বহে। তাত খেতি কৰাৰ নিয়ম প্ৰণালী আলোচনা কৰা হয়।

যাৰ নাই ধান, তাৰ নাই মান।
ধানেহে ধন, তাৰ অৰ্দ্ধেক সোণ ॥

ভাৰতবৰ্ষ কৃষি প্ৰধান দেশ। অসমত প্ৰাকৃতিক সুবিধা আছে—ধানৰ খেতি কৰিবলৈ। এইবোৰ কথাৰ আলোচনা হবলৈ ধৰিলে।

ষোলচাষে মূলা, তাৰ অৰ্দ্ধেক তুলা।
তাৰ অৰ্দ্ধেক ধান, বিনা চাষে পান ॥

ধানৰ খেতি কৰা মাটি চাৰিবাৰ চহাব লাগে। আহুধানৰ খেতিৰ মাটি পুহৰ পৰাই চহাব লাগে।

তিনি চাৰি মাহৰ পাছত আহুধান কাটি নওদিনে দহদিনে চাৰিবাৰ হালবাই বোকা কৰি সেই মাটিতেই শালিধান কৰ পাৰি।

প্ৰত্যেকটো খেতিৰ সময়ত উপযুক্ত সাৰ দিব লাগে।

গোবৰ, হাড়গুৰি, খলিহৈ, এমোনিয়ম চালফেট, ইত্যাদি সাৰ দিব লাগে।

ধানৰ নৰাৰ কম্পোষ্ট সাৰ তৈয়াৰ কৰিব লাগে। ওখধানৰ মাজত জৰী টানি দিব লাগে—যাতে বতাহ বৰষুণত ধানবোৰ মাটিত পৰি নাযায়।

এইদৰে কঠীয়াতলী তৈয়াৰ কৰা, কঠিয়াৰ প্ৰতি যত্ন লোৱা, কঠিয়া তোলা নিয়ম, কঠিযা ৰোৱা প্ৰণালী, বতৰ, ধানৰ অনিষ্টকাৰী পোক নিবাৰণৰ উপায় সকলো বিষয়ে সেই বৈঠকত আলোচনা হব ধৰিলে। এইদৰে নৰেনৰ উৎসাহত তিনিওজনে আদৰ্শ খেতিয়ক হৈ উঠিল। নৰেনে কিতাপত পোৱা প্ৰণালীবোৰ নিজৰ খেতিত খটাব ধৰিলে। প্ৰথম বছৰতে যথেষ্ট আয় হ'ল। যি মাটিত বিঘাই প্ৰতি আঠমোন বা দহ মোনতকৈ বেচি ধান পোৱা নগৈছিল, সেই মাটিত প্ৰথম বছৰতে ওঠৰ মোন বিছ্‌ মোনকৈ ধান হ'ল। ওচৰৰ মানুহে খেতি কৰা দেখি আচৰিত মানিলে। গধূলি সময়ত নৰেনৰ বৈঠকত বহি খেতিৰ আলোচনা শুনিবলৈ ধৰিলে। ক্ৰমে ক্ৰমে গাৱঁৰ মানুহে দুই তিনিজনকৈ লগলাগি সমবায় পদ্ধতিত খেতি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। খেতিৰ উৎপন্ন শস্য ন্যায়মতে ভাগ-বাটোৱাৰা কৰি লোৱা পদ্ধতি গাৱঁৰ মাজত সোমাই গ'ল।

নৰেনৰ মনত বৰ আনন্দ হ'ল। নৰেনৰ খেতিত মন ভালকৈয়ে লাগিল। ক্ৰমে ক্ৰমে কৃষি বিজ্ঞান অধ্যয়ন কৰি সেই অনুসাৰে খেতি কৰিবলৈ ধৰিলে। পুখুৰি খান্দি মাছ পুহিলে। পাৰত

লিচু আৰু নানা তৰহৰ টেঙাৰ গছ দিলে। নেমু টেঙা আৰু কাগ্জী টেঙা বেচি বহুতো টকা পোৱা গ'ল। কল, আনাৰস আম, কঠাল আদিৰ বাৰী পাতিলে। বি, এ, পাছ কৰি চাকৰি নকৰি ভালহে কৰিলে বুলি মানুহে শলাগিব ধৰিলে।

নৰেনৰ এই খেতিৰ মূলত আছিল গো-সেৱালৈ এটি ধাউতি। গৰুৰ ঘাঁহৰ খেতি কৰিলে। গৰুৰ প্ৰতি কেনেদৰে যত্ন লব লাগে তাৰ আদৰ্শও সমাজত দাঙি ধৰিলে। গৰুৰ গোবৰৰে মাটিৰ সাৰ হ'ল। গাখীৰ, ঘিউ, মাখন খাবলৈ পালে। আজি কালি আমাৰ গাখীৰৰ বৰ অভাৱ। নৰেনে অভাব পূৰণৰ বাট দেখুৱাই দিলে। শান্তিয়ে গো-পালন বিষয়ে বিশেষকৈ অধ্যয়ন কৰিলে আৰু গো-সেৱাৰ সম্পূৰ্ণ ভাৰ তেওঁৰ হাতত পৰিল।

নৰেনৰ সংসাৰ ক্ৰমে নদন বদন হৈ উঠিল।

ছয়

সামাজিক নৰেন

সকলো মানুহেই নিজৰ সংসাৰৰ উন্নতিত যত্ন কৰে। নৰেনেও নিৰুপায় হৈ উপাৰ্জ্জনৰ বাট বিচাৰি উলিয়ালে আৰু কৃতকাৰ্য্যও হ'ল। কিন্তু যিবিলাক মানুহৰ স্বভাৱ নিজক লৈয়ে ব্যস্ত থকা তেনে বিধৰ মানুহৰ শাৰীত নাছিল নৰেন। নৰেন আছিল তেনেবিধ মানুহৰ প্ৰকৃতিৰ যিবিলাকে দেশক লৈ আৰু দহক লৈ ব্যস্ত থাকে। শান্তিৰ সংসাৰত যেতিয়া অভাৱ অনাটনৰ পূৰণ হ'ল, শান্তিয়ে স্বামীক ঘৰত আবদ্ধ ৰাখিব নোৱাৰিলে। বীৰেন বি, এ, পাছ কৰি ওলাল আৰু চাকৰীত সোমাল। বিয়া কৰালে আৰু শান্তিৰ সংসাৰত পূৰ্ণ শান্তি আনি দিলে। জ্যোতিয়ে হাইস্কুলত পঢ়ি আছে। নৰেনৰ সংসাৰৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিবৰ কোনো আৱশ্যক নাই। মিনতি বীৰেনৰ স্ত্ৰী। শান্তি আৰু মিনতিৰ অপূৰ্ব্ব মিলন হ'ল। নামৰ সাৰ্থকতা ৰক্ষা কৰি শান্তিয়ে যেনেকৈ সকলোৰে মনত শান্তি আনিছিল, মিনতিয়েও তেনেকৈ নামৰ সাৰ্থকতা ৰক্ষা কৰিছিল—নিজৰ মৃদু স্বভাৱ আৰু নম্ৰ ব্যৱহাৰৰ দ্বাৰা।

নৰেনৰ ঘৰত এতিয়া নিতৌ সৰু আলোচনা সভা বহে। খেতি-বাতি, সমাজ-সংস্কাৰ, সমাজ-উন্নয়ন, দেশৰ উন্নতি, শিক্ষাৰ উন্নতি, গণতন্ত্ৰ, নিৰ্ব্বাচন কোনো বিষয়েই বাদ নপৰে। নৰেনে

নিতৌ সজ কথা, সজ-আলোচনাৰ দ্বাৰা মানুহবিলাকৰ মন কুৰ্চ্চ্ ত কপট আদিৰ পৰা আঁতৰাই আনিছে। পুৰণি শাস্ত্ৰৰ পৰা নীতিবচন আদি পঢ়ি সকলোকে বুজাই দিয়ে। গাৰঁত খিয়লা খিয়লি ভাৱ হয় মানুহৰ নিজৰ নিজৰ স্বভাৱৰ দ্বাৰা— আগ গুৰি নভাৱকৈ কাকো মিত্ৰ বুলি কাকো শত্ৰু বুলি ভবাৰ পৰা।

নকশ্চিৎ কস্যচিন্মিত্ৰং নকশ্চিৎ কস্যাচিদ্ৰিপুঃ।
কাৰণাদেব জায়ন্তে মিত্ৰানি ৰিপবস্তথা।
শোকত্ৰাণং ভয়ত্ৰাণং প্ৰীতিবিশ্বাস ভাজনম্॥

কোনো কাৰো মিত্ৰ বা শত্ৰু নহয়। আচৰণৰ দ্বাৰাই মিত্ৰ বা শত্ৰু চিনিব পাৰি। মিত্ৰ মানুহে ভয় আৰু শোকৰ পৰা ৰক্ষা কৰে আৰু প্ৰীতি বিশ্বাসৰ পাত্ৰ হৈ উঠে। বিপদত পৰিলে আৰু আত্মীয় বিয়োগৰ সময়তহে মিত্ৰ মানুহ চিনিব পাৰি।

ন মাতৰি ন দাৰেষু ন সোদৰে নচাত্মজে।
বিশ্বাসস্তদৃশঃ পুংসাং যাদৃঙ্মিত্ৰে স্বভাৱজে॥
যদীচ্ছেচ্ছাশ্বতীং প্ৰীতিং ত্ৰীণি দোষাণি বৰ্জ্জয়েৎ।
দ্যুতমৰ্থ প্ৰয়োগঞ্চ পৰোক্ষে দাৰ দৰ্শনম্॥

অকৃত্ৰিম মিত্ৰ যিমান বিশ্বাসৰ পাত্ৰ, নিজৰ মাতা, স্ত্ৰী, সহোদৰ আৰু পুত্ৰও তেনে বিশ্বাসৰ পাত্ৰ নহয়। যদি তুমি কাৰো লগত অকৃত্ৰিম প্ৰণয় আৰু বন্ধুত্ব ইচ্ছা কৰা তেন্তে তেওঁৰ লগত কেতিয়াও দ্যুতক্ৰীড়া (টকা পইচাৰ বাজি বাখি তাহ

পাশা আদি খেলা) নকৰিবা, অৰ্থ-প্ৰয়োগ (সুতৰ বাবে টকা পইচাৰ লেন দেন) নকৰিবা আৰু পৰোক্ষে পৰৰ স্ত্ৰী-দৰ্শন নকৰিবা।

শুষ্কং মাংসং পয়োনিত্য ভাৰ্য্যামিত্ৰৈঃ সহৈবতু।
ন ভোক্তব্যং নৃপৈঃ সাৰ্দ্ধং বিয়োগঃ কুৰুতে ক্ষণাৎ ॥

শুকান মঙহ আৰু দুধ একেলগে ভোজন নকৰিবা। ভাৰ্য্যা আৰু বন্ধুৰ লগত একত্ৰে (একে পাত্ৰতে) ভোজন নকৰিবা আৰু ৰজাৰ লগতো ভোজন কৰা উচিত নহয়; কাৰণ হঠাতে বিযোগ হব পাৰে।

কুচেলিনং দন্তমলোপধাৰিণং নিষ্ঠুৰবাক্যভাষিণম্।
সূৰ্যোদয়ে হ্যস্তসময়েঽপি শায়িনং বিমুঞ্চতি শ্ৰীৰপিচক্ৰপাণিনম্ ॥

যি মানুহে ময়লা কাপোৰ পিন্ধে, দাঁতৰ মল পৰিষ্কাৰ নকৰে, বহু ভোজন কৰে, কটুবাক্য প্ৰয়োগ কৰে আৰু সূৰ্য্যোদয় আৰু সূৰ্য্যাস্তৰ সময়ত শুই থাকে তেনেলোক বিষ্ণুতুল্য হলেও লক্ষ্মীয়ে তেওঁক ত্যাগ কৰে।

ন বিশ্বসেদবিশ্বস্তং বিশ্বস্তে নাতিবিশ্বসেৎ।
বিশ্বাসাদ্ভয় মুৎপন্নং মূলাদপি নিকৃন্ততি ॥

অবিশ্বস্ত মানুহক বিশ্বাস নকৰিবা। বিশ্বস্ত মানুহকো অতিকৈ বিশ্বাস নকৰিবা। অতি বিশ্বাসৰ পৰা যি ভয়ৰ কাৰণ হয়, তাৰ দ্বাৰা মানুহ সোনকালে ধ্বংস হয়।

কোঽৰ্থঃ পুত্ৰেন জাতেন যো ন বিদ্বান্ ন ধাৰ্ম্মিকঃ।
একেনাপি সুপুত্ৰেণ বিদ্যাযুক্তেন ধীমতা।
কুলং পুৰুষসিংহেন চন্দ্ৰেন গগনং যথা ॥

যি পুত্ৰ বিদ্বান্ বা ধাৰ্ম্মিক নহয় তেনে পুত্ৰ জন্মিলে কি ফল আছে? যেনেকৈ এক চন্দ্ৰই গোটেই আকাশ মণ্ডল সুশোভিত কৰে, তেনেকৈ ধীশক্তি সম্পন্ন বিদ্বান্ আৰু পুৰুষ-শ্ৰেষ্ঠ পুত্ৰই কুল উজ্জ্বল কৰে।

জ্যেষ্ঠঃ পিতৃসমো ভ্ৰাতা মৃতে পিতৰি শৌনক।
সৰ্ব্বেষাং স পিতা হি স্যাৎ সৰ্ব্বেষামনুপালকঃ॥
কনিষ্ঠাস্তত্ৰ সৰ্ব্বেঽপি সমত্নেনানুবৰ্ত্ততে।
সমোপভোগ্য জীবেষু যথৈব তনয়স্তথা॥

জেষ্ঠ ভাইক পিতৃতুল্য জ্ঞান কৰিব লাগে; কাৰণ পিতাৰ মৃত্যুৰ পাছত জ্যেষ্ঠ ভাই পিতাৰ নিচিনা সকলোকে প্ৰতি-পালন কৰে। কনিষ্ঠ ভ্ৰাতৃসকলে জ্যেষ্ঠৰ প্ৰতি অনুৰক্ত থাকিব আৰু জ্যেষ্ঠ ভ্ৰাতৃয়েও কনিষ্ঠ ভ্ৰাতৃসকলক পুত্ৰৰ নিচিনা জ্ঞান কৰি প্ৰতি-পালন কৰিব।

সমাজত যিবোৰ দোষ আছে সেই দোষবোৰ গুচাবৰ কাৰণে নবেনে এইদৰে শাস্ত্ৰৰ পৰা বাছি নীতিবাক্যবোৰ পঢ়ি বুজাই দিয়ে। সমাজত মানুহৰ মাজত যিবোৰ দোষ দেখা যায়, সেই বোৰৰ প্ৰতি আঙুলিয়াই দিয়ে।

খেতিয়ক মানুহৰ প্ৰধান অৱলম্বন খেতি। খেতিৰ উন্নতিৰ লগে লগে মানুহৰ নৈতিক চৰিত্ৰবো উন্নতি হয়। খাবলৈ লবলৈ পালে পৰিশ্ৰমী মানুহ কেতিয়াও ঈশ্বৰ বিমুখ নহয়। নৈতিকতা আৰু ঈশ্বৰ-ভক্তি ক্ৰমে মানুহৰ মনত আপোনা-

আপুনি জাগি উঠে। সমবায় পদ্ধতিত খেতি কৰা বাবে মানুহৰ অভাৱ নোহোৱা হৈছে। প্ৰত্যেকে নিজৰ শ্ৰম আৰু মূলধন অনুসাৰে উৎপন্নৰ ভাগ পাইছে। পৰৰ উপাৰ্জনৰ প্ৰতি অসূয়া ভাব আঁতৰিছে। সেইবাবে নৈতিক চৰ্চ্চাত আৰু ঈশ্বৰোপাসনাত মানুহৰ মন নিবিষ্ট হবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। এইদৰে নৰেনৰ সমাজত প্ৰতিষ্ঠা বাঢ়ি আহিব ধৰিছে।

বিজয় দত্তৰ স্থান সমাজত ক্ৰমে নামি আহিব ধৰিছে। বিজয় দত্তৰ দোকানত এতিয়া মানুহে বাকী খাবৰ আৱশ্যক নকৰে। ধান, মাহ, সৰিয়হ, গুড় সকলো বস্তু খেতিত উৎপন্ন হয়। সমবায় পদ্ধতিত সকলোৱে ভাগত কিছু কিছু পৰে। টকাৰে কিনিব লগা নহয়। কাৰো যদি বছৰেকৰ যোগাৰ নহয়ও, যাৰ ভাগত বেচি থাকে তাৰ পৰা ধাৰে লয়। টকা-পইচাৰ বা কিনা-বিকাৰ বৰ আৱশ্যক নকৰে—নিজৰ গাৱঁৰ ভিতৰত। অতিৰিক্ত বস্তু আন ঠাইত বিক্ৰী কৰি দিয়া হয় নাইবা হাট-বজাৰত বিক্ৰী কৰা হয়। নিমখ আৰু কেৰাচিন কিনিব লগা হয়। তাৰবাবে বাকী কৰিবৰ আৱশ্যক নকৰে। নিজৰ কোনো এবিধ বস্তু বিক্ৰি কৰি সেই পইছাৰে নিমখ কেৰাচিন কিনে। এইদৰে বিজয় দত্তৰ দোকানৰ গ্ৰাহকৰ সংখ্যা কমি আহিল আৰু সমস্ত ক্ৰোধ পৰিল নৰেনৰ ওপৰত।

বিজয় দত্তই পুলিচৰ লগত যোগ হৈ চৰকাৰক জনালে যে নৰেন হিংসাবাদী কম্যুনিষ্ট আৰু গাৱঁৰ মানুহক বিপথে পৰিচালিত কৰিব ধৰিছে। চৰকাৰে গুপ্ত পুলিচ পঠাই দিলে—তদন্তৰ বাবে।

সাত

গান্ধীবাদী নৰেন

নৰেনে সমাজত গাৱঁৰ মানুহৰ আগত গান্ধীজীৰ জীৱন কথা, স্বদেশী আন্দোলনৰ বুৰঞ্জী, অসহযোগ আন্দোলনৰ কথা, সাম্ৰাজ্যবাদৰ কথা গাৱঁৰ মানুহৰ আগত বুজাই কয়।

গান্ধীজীৰ মূল একাদশ ব্ৰতৰ কথা নৰেনে বুজাবলৈ আৰম্ভ কৰিছে।

অহিংসা সত্যমস্তেয় ব্ৰহ্মচৰ্য্যমসংগ্ৰহ
শৰীৰশ্ৰম অস্বাদ সৰ্ব্বত্ৰ ভয়বৰ্জ্জনম্
সৰ্ব্বধৰ্ম্মেসমানত্ব স্বদেশী স্পৰ্শভাৱনা
হী একাদশ সেৱাৰী নম্ৰতে ব্ৰত-নিশ্চয়।

(ক) অহিংসা (খ) সত্য (গ) অস্তেয় (ঘ) অসংগ্ৰহ (চ) শৰীৰ শ্ৰম (ছ) অস্বাদ (জ) সৰ্ব্বত্ৰ ভয় বৰ্জ্জন (ঝ) সৰ্ব্ব ধৰ্ম্মে সমানত্ব (ঞ) স্বদেশী (ট) স্পৰ্শ ভাৱনা।

অহিংসা

প্ৰথমতে অহিংসাৰ বিষয়ে নৰেনে গান্ধী সাহিত্যৰ পৰা বুজাইছে। অহিংসাই প্ৰেম।

অহিংসাৰ অৰ্থ কেৱল প্ৰাণী হিংসা কৰিব নালাগে এনে

নহয়। প্ৰাণী হিংসা কৰিব নালাগে ই অৱশ্যে অহিংসাৰ অন্তৰ্ভুক্ত কিন্তু তাৰ দ্বাৰা অহিংসাৰ সম্পূৰ্ণ অৰ্থ প্ৰকাশ নাপায়। অসৎ চিন্তা, অনাৱশ্যক ব্যস্ততা, মিছা কথা কোৱা, পৰস্পৰৰ প্ৰতি ঘৃণা আৰু আনৰ অহিত চিন্তা কৰাৰ পৰা অহিংসাৰ নীতি ভঙ্গ কৰা হয়।

কোনো মানুহে যদি মনে মনেও কুকথা চিন্তা কৰে তাৰ দ্বাৰা অহিংসাৰ ভাৱ নষ্ট হৈ যায়।

প্ৰকৃতিত সকলো কথাৰে একোটি ধাৰা আছে। সময়মতে কাৰ্য্য কৰিলেহে কাৰ্য্য সিদ্ধি হয়। সময়তহে গছৰ ফল ধৰে আৰু পকে। সেই বাবে কোনো কাম সময় হোৱাৰ আগতে কৰিবলৈ যত্ন কৰিলে সেই কাম সিদ্ধ হোৱাতো বিঘ্ন ঘটে আৰু তাৰ দ্বাৰা অহিংসভাৱ নষ্ট হৈ যায়।

মিছা কথা ক'লে সত্যৰ অপলাপ হয়। সত্য আৰু অহিংসা কোনো ফালে কোনো চিন নথকা পইচা এটাৰ ইপিঠি আৰু সিপিঠি। সত্যৰ অপলাপ হলে অহিংসনীতি ভঙ্গ কৰা হয়।

মানুহে মানুহক বা কোনো সৃষ্ট জীৱক ঘৃণা কৰিব নাপায়। প্ৰকৃতিত সকলোৰে সুকীয়া স্থান বা সকলোৰে উপযোগিতা আছে। কাৰো প্ৰতি ঘৃণাৰ ভাৱ উদয় হলে অহিংস হৈ থাকিব নোৱাৰি।

পৰশ্ৰীকাতৰতা আৰু পৰৰ অহিত চিন্তা কৰাৰ পৰা মানুহৰ মানসিক অৱনতি হয়। তাৰ দ্বাৰা মানুহে মনৰ অহিংস ভাৱ ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰে। নিজৰ হিত হলে যেনেকৈ মানুহৰ

আনন্দ হয়, পৰৰ হিত হ'লেও তেনেকৈ আনন্দ পাব লাগে অন্ততঃ অসূয়া হব নালাগে। তেতিয়াহে অহিংসনীতি পালন কৰা হব।

এইবোৰ কথা শুনি সকলোৰে ভাল লাগিছে। অহিংস-নীতিৰ বিষয় বহলাই কৈ নৰেনে সত্য কি তাক বুজাইছে।

অহিংস মনোভাৱ নহলে সত্য পালন কৰিব নোৱাৰি। সত্য আৰু অহিংসা পৰস্পৰ জড়িত। ইটোৰ পৰা সিটোক বিচ্ছিন্ন কৰিব নোৱাৰি।

সত্য

প্ৰকৃততে সত্যই ঈশ্বৰ। নিজে যিটো সত্য বুলি ভাবে সেই অনুসাৰে চলিলে প্ৰকৃততে মানুহৰ দোষ নহয়। আচলতে সেইটো কৰাহে কৰ্ত্তব্য। কাৰোবাৰ যদি কেতিয়াবা ভুলো হয়, অভ্যাসৰ পথত আপোনাআপুনি সি শুদ্ধ হৈ যায়। সত্যান্বেষণ তপস্যা বা আত্মকষ্টৰ দ্বাৰাহে সিদ্ধ হয়। তপস্যাৰ পথত আনকি মানুহে নিজৰ জীৱনকো আহুতি দিবৰ আৱশ্যক হব পাৰে। স্বাৰ্থ-সিদ্ধিৰ কোনো গন্ধই ইয়াত থাকিব নোৱাৰে। নিঃস্বাৰ্থভাৱে সত্য অন্বেষণ কৰিলে তাৰ স্বৰূপ নেদেখাকৈ কেতিয়াও নাথাকে। পোনতে হয়তো ভুল বাটেদি যাব কিন্তু উজুতি খাই ঠিক বাট বিচাৰি পাবই।

প্ৰত্যেক মানুহৰ নিজৰ নিজৰ বিবেক আছে—সুবুদ্ধি আছে। আত্মপ্ৰবঞ্চনা নকৰি প্ৰকৃত সত্য কি তাৰ অণ্বেষণ কৰিলে মানুহে

আপোনা-আপুনি সত্যৰ স্বৰূপটো বুজি পায়। সত্যক অৱলম্বন কৰি জীৱন পথত আগ বাঢ়িলে নানা বাধা-বিঘ্নি হব পাৰে কিন্তু জীৱন পণ কৰিও নিঃস্বাৰ্থভাৱে সত্য পথত থাকিলে সত্যৰ উপলব্ধি হবই। সত্যৰ-উপলব্ধি হ'লে ঈশ্বৰক মানুহে সম্পূৰ্ণৰূপে বুজিব পাৰিব। সত্য বা ঈশ্বৰত কোনো ভেদ আছে বুলি বুজিব নোৱাৰি।

অস্তেয়

প্ৰেম বা অহিংসাৰ অভ্যাস কৰা বুলি আৰু সত্যক উপলব্ধি কৰা বুলি যাৰ মনে মনে অভিমান আছে তেনে লোকে কেতিয়াও চুৰ কৰিব নোৱাৰে। তথাপি জ্ঞাতসাৰে বা অজ্ঞাতসাৰে আমি প্ৰত্যেকে চুৰি বা স্তেয় দোষত দোষী! মালিক নোহোৱা বস্তু গ্ৰহণ কৰাটোও চুৰি বা স্তেয়। ৰাস্তাত পৰি থকা বস্তু ৰজাৰ বা স্থানীয় কৰ্তৃপক্ষৰ।

যেতিয়া কোনো বস্তুৰ প্ৰকৃততে আৱশ্যক নাথাকে—তেতিয়া আনৰপৰা সেই বস্তু খুজি লোৱাটোও চুৰি। দৰকাৰ নাথাকিলে আমি কোনো বস্তু কাৰো পৰা লব নালাগে। এনে ধৰণৰ চুৰিত সদায় একোটা লক্ষ্য থাকে। আন কি ক্ষুদ্ৰ এটা ফলো আৱশ্যক নহলে লব নালাগে। প্ৰকৃততে অনেক সময়ত আমি আমাৰ প্ৰকৃত প্ৰয়োজনীয়তা বুজি নাপাওঁ আৰু আমি আমাৰ অভাৱৰ মাত্ৰা অনাৱশ্যক ভাৱে বঢ়াই লওঁ আৰু অজ্ঞাতসাৰে স্তেয় দোষত দোষী হৈ পৰোঁ। আমি যদি গভীৰ ভাৱে

চিন্তা কৰোঁ তেন্তে আমি আমাৰ বহুতো অভাৱ কমাই লব পাৰোঁ। যি মানুহে অস্তেয় অভ্যাস কৰিব, তেওঁ নিজৰ অভাৱৰ মাত্ৰা ক্ৰমাৎ কমাই আনিব পাৰিব। জগতত দুঃখদায়ক দৈন্যৰ আবিৰ্ভাৱ হৈছে অস্তেয় নীতিৰ এই প্ৰকাৰ অৱমাননাৰ পৰা।

যি লোক অস্তেয় নীতিৰ সেৱক তেওঁ ভৱিষ্যতে অৰ্জন কৰিব লগা বস্তু সম্পৰ্কে কোনো ভাৱনাই নকৰে। চুৰি বা স্তেয় বৃত্তিৰ মূলতে আছে ভৱিষ্যতৰ এই অসৎ উদ্বিগ্নতা। আজি যদি আমি কোনো বস্তুৰ অধিকাৰী হবলৈ বাঞ্ছা কৰোঁ, কাইলৈ আমি তাক পাবলৈ যত্ন কৰোঁ; সদুপায়ে নাপালে অসৎ বা কুটিল উপায়ে পাবলৈ যত্নবান হওঁ।

সাধাৰণ বস্তুৰ নিচিনা আনকি মানসিক ভাৱধাৰাও চুৰি কৰিব পাৰি। কোনো এটি নতুন মতবাদ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰা বুলি যদি কোনো লোকে অহঙ্কাৰ কৰে, অথচ সেই মতবাদ প্ৰকৃততে তেওঁৰ নিজৰ নহয়, তেতিয়াহলে তেওঁ ভাৱধাৰা বা মতবাদ চুৰিৰ দোষত দোষী হয়।

অস্তেয় নীতিৰ সেৱক হব লাগিব বিনীত, চিন্তাশীল আৰু পৰ্য্যবেক্ষণশীল আৰু স্বভাৱত হব লাগিব সৰল।

নৰেন্দ্ৰই গান্ধী সাহিত্যৰ পৰা গান্ধীবাদবোৰ অসমীয়া অনুবাদ কৰি এইদৰে মানুহক বুজাইছে। গুপ্ত পুলিচে এই বৈঠকতে উপস্থিত থাকি সকলোবোৰ কথা শুনিলে আৰু নৰেনৰ বিৰুদ্ধে দিয়া ৰিপোৰ্ট মিছা বুলি চৰকাৰক জনাই দিলে। বিজয় দত্তৰ এই চেষ্টাও ব্যৰ্থ হ'ল।

গুপ্ত পুলিচ আহি গাৱঁৰ আলোচনা চক্ৰৰ তদন্ত কৰা শুনি গাৱঁৰ মানুহ রুষ্ট হ'ল বিজয় দত্তৰ ওপৰত। কেইবাজনো ডেকা ল'ৰা গোটখাই বিজয় দত্তক আলোচনা চক্ৰলৈ মাতি আনি দুই একাষাৰ কথা শুনাই দিবৰ মন কৰিলে। সেই উদ্দেশ্যে বিজয় দত্তক মাতিবলৈকো গ'ল। তাত বিজয় দত্তৰ সৈতে সিহঁতৰ সৰু-সুৰা এখন কাজিয়া হৈ গ'ল। নৰেনে এই কথা বুজি পাই ল'ৰাহঁতক বেয়া বুলিলে আৰু সিহঁতৰ কামটো গান্ধীজীৰ প্ৰৱৰ্ত্তিত অহিংসনীতিৰ বিগৰ্হিত হৈছে বুলি বুজাই দিলে। সিহঁতে প্ৰায়শ্চিত্তস্বৰূপে এসাজ লঘোণ দিয়া উচিত বুলি কোৱাত সকলোৱে লঘোণ দিলে। অহিংসনীতিৰ মূলতত্ত্ব তাৰ দ্বাৰা কিছু হৃদয়ঙ্গম হ'ল।

পাছদিনা সন্ধ্যা পুনঃ আলোচনা চক্ৰ বহিল। তাত অসংগ্ৰহ সম্পৰ্কে নৰেনে বক্তৃতা দিলে—গান্ধী-সাহিত্যৰ পৰা অসমীয়া অনুবাদ কৰি।

অসংগ্ৰহ

অসংগ্ৰহ অস্তেয়ৰ লগত সম্পৰ্কিত। প্ৰকৃত কোনো এটা বস্তু আচলতে চুৰি কৰি অনা নাই আৰু বিনা প্ৰয়োজনে আমাৰ ঘৰত আছে, তেতিয়া সেই বস্তুটো চুৰি কৰা বস্তু বুলি ধৰিব লাগিব। সংগ্ৰহৰ দ্বাৰা বুজা যায় বস্তুটো ভবিষ্যৎ প্ৰয়োজনৰ বাবে সাঁচি থোৱা হৈছে। যি লোক সত্যান্বেষী, প্ৰেমনীতিৰ তথা অহিংসনীতিৰ যি উপাসক তেওঁ ভৱিষ্যতলৈ কোনো বস্তু

সাঁচিব নোৱাৰে। ঈশ্বৰে কেতিয়াও সঞ্চয় নকৰে। সৃষ্টিৰ পাতনিত যিখিনিৰ প্ৰয়োজন তাতকৈ সৰহ বস্তুৰ সৃষ্টি নকৰে। সেইবাবে যদি আমি তেওঁৰ বিধানত বিশ্বাস ৰাখোঁ। তেন্তে আমি নিশ্চিত মনে বিশ্বাস কৰিব পাৰোঁ। যে তেওঁ আমাক দৈনন্দিন আহাৰ যোগাব আৰু আমাক লগা জোখাৰে সকলোখিনি দিব। যোগী আৰু ভক্তসকলে এই বিশ্বাসত নিৰ্ভৰ কৰি তেওঁলোকৰ অভিজ্ঞতাত সেই বিশ্বাসৰ ফল পাইছে। ঐশ্বৰিক বিধান অনুসাৰে প্ৰত্যেক মানুহে নিতৌ তাৰ আহাৰ্য্য পাব; তাতকৈ বেচি নাপাব। আমি এই বিধান নজনা বাবে বা নমনা বাবেহে সংসাৰত নানাপ্ৰকাৰ বৈষম্য আৰু দুখ কষ্টৰ সৃষ্টি হৈছে।

ধনী মানুহৰ অতিৰিক্ত খাদ্য সংগ্ৰহ আছে। অতিৰিক্ত খাদ্যৰ কোনো আৱশ্যক নাই, সেইবাবে সেই বস্তুৰ অনাদৰ আৰু অপচয় হয়; আনফালে লাখ লাখ মানুহে খাদ্যৰ অভাৱত লঘোণে থাকে বা মৃত্যু বৰণ কৰে। যাক যিখিনি লাগে সিমানখিনি মাথোন সংগ্ৰহ কৰিলে কাৰো ক'তো অভাৱ নাথাকিল হেঁতেন আৰু সকলোৱে সুখ শান্তিৰে থাকিলেহেঁতেন। বৰ্ত্তমান অৱস্থাত দুখীয়াৰ নিচিনাকৈ ধনী মানুহেও অশান্তি ভোগ কৰিছে। নিৰ্ধন মানুহজনে পৰা হলে আনন্দমনে লাখপতি বা ক্ৰোৰপতি হ'লহেঁতেন আৰু লাখপতিজন ক্ৰোৰপতি হ'লহেতেন। সেই বাবে ধনী মানুহে অসংগ্ৰহনীতি গ্ৰহণ কৰিব লাগে যাতে এই অসংগ্ৰহৰ দ্বাৰা সাৰ্ব্বজনীন্ সন্তোষ ধনী দৰিদ্ৰ সকলোৰে প্ৰাণত বিয়পি পৰে। ধনীসকলে যদি নিজৰ সম্পত্তি এটা যুক্তিপূৰ্ণ

সীমাৰ ভিতৰত ৰাখি বাকিখিনি এৰি দিয়ে, অনাহাৰীয়ে খাবলৈ পাব আৰু ধনীৰ লগত সন্তোষৰ আনন্দ উপভোগ কৰিব।

বিশুদ্ধ সত্যৰ দৃষ্টিভঙ্গীত দেহটোও এটা সংগ্ৰহ। এইদৰে আমি সম্পূৰ্ণ সন্ন্যাসৰ স্তৰত উপনীত হম। যিমান দিন শৰীৰ থাকে সিমানদিন আমাৰ শৰীৰৰ শ্ৰমৰ দ্বাৰা জনগণৰ সেৱা কৰিব লাগে যাতে জীৱিকা অৰ্জ্জনৰ বাবে হে মাথোন শৰীৰটোৰ আৱশ্যক নহয় আৰু জনগণৰ সেৱা কৰাবহে আৱশ্যক এনে মনোভাৱ আমাৰ জীৱনৰ লক্ষ্য হয়। জনগণৰ সেৱাৰ বাবেই আমি খাওঁ, পিওঁ, শোওঁ বা জাগি থাকোঁ। এনে মনোভাৱেই প্ৰকৃত শান্তি আনিব।

গান্ধীজীয়ে কৈছে যে প্ৰকৃতিয়ে আমাৰ অভাৱ পূৰণৰ বাবে যথেষ্ট দান দিছে। আমি যদি প্ৰত্যেকে আমাক লগা খিনিহে আহৰণ কৰোঁ আৰু তাতকৈ বেছি সংগ্ৰহ নকৰোঁ, তেন্তে জগতত দৈন্য আহিব নোৱাৰে। কোনো মানুহেই খাদ্যৰ অভাৱত মৃত্যু বৰণ কৰিব নালাগে। যেতিয়ালৈকে আমাৰ মাজত এই বৈষম্য থাকিব তেতিয়ালৈকে আমি স্তেয় দোষত দোষী। যেতিয়ালৈকে প্ৰত্যেক ভাৰতবাসীয়েই এবেলা এমুঠি খাবলৈ নাপায় তেতিয়ালৈকে আমি স্বেচ্ছায় অনশন কৰিও অনাহাৰীৰ বাবে খাদ্যৰ যোগান ধৰা উচিত।

বিজয় দত্তই নবেনে চৰকাৰ বিৰোধী আলোচনা চক্ৰ পতা বুলি মনে মনে পুলিচক পুনঃ খবৰ দিছিল। গুপ্তপুলিচে অসংগ্ৰহৰ বক্তৃতাও ভালদৰে শুনিলে আৰু বিজয় দত্তক সাৱধান কৰি দি

চৰকাৰলৈ ভাল ৰিপোৰ্ট দিলে যে নবেন মজুমদাৰে গাওঁসংগঠন কাৰ্য্য গান্ধীবাদৰ আদৰ্শত চলাব লাগিছে আৰু বিজয় দত্তই বাধা দিব লাগিছে। ৰাজনীতি বা চৰকাৰ বিৰোধী কোনো আলোচনা তাত নহয়। বিজয় দত্ত যাতে ভালভাৱে সমাজত চলে তাৰবাবে চৰকাৰে মেজিষ্ট্ৰেটৰ হতুৱাই পাঁচ হাজাৰ টকাৰ মুচুলিকা ল'লে।

বিজয় দত্ত কিছুমান দিন নিৰৱে থাকিল। নবেনৰ আলোচনা চক্ৰ চলি থাকিল। অহিংসা, সত্য, অস্তেয় আৰু অসংগ্ৰহৰ সম্পৰ্কে গান্ধীবাদৰ আলোচনা কৰি ব্ৰহ্মচৰ্য্য সম্পৰ্কে আলোচনাত প্ৰবৃত্ত হ'ল।

(ব্ৰহ্মচৰ্য্য)

ব্ৰহ্মচৰ্য্য কাক বোলে? ইয়াৰ মূলগত অৰ্থ হৈছে—যি অভ্যাসে বা সাধনাই ভগৱানৰ লগত যোগ স্থাপন কৰে সেই অভ্যাস বা সাধনাই ব্ৰহ্মচৰ্য্য। এই অভ্যাসে মানুহৰ সকলোবোৰ ইন্দ্ৰিয়ক শাসনত ৰাখে। এইটোৱেই আচল আৰু যুক্তিযুক্ত অৰ্থ।

ব্ৰহ্মচৰ্য্যৰ অৰ্থ সাধাৰণতে জননেন্দ্ৰিয়ৰ সংযম। এই সঙ্কীৰ্ণ অৰ্থই ব্ৰহ্মচৰ্য্যৰ অৰ্থৰ অৱনতি ঘটাই ব্ৰহ্মচৰ্য্য পালন একপ্ৰকাৰ অসম্ভৱ কৰি তুলিছে। অন্যান্য ইন্দ্ৰিয়বোৰৰ সংযম অভ্যাস নকৰিলে জননেন্দ্ৰিৰ সংযম অভ্যাস কৰিব নোৱাৰি। সকলোবোৰ ইন্দ্ৰিয় পৰস্পৰ পৰস্পৰৰ অধীন। নিয়ন্তৰত মনটো সকলো ইন্দ্ৰিয়ৰে অন্তৰ্ভুক্ত। মনৰ সংযম নহলে বাহ্যিক সংযম সাময়িকভাৱে সম্ভৱ হ'লেও তাৰ কোনো সাৰ্থকতা নাথাকে।

খাদ্যৰ লগত ব্ৰহ্মচৰ্য্য পালনৰ নিকট সম্বন্ধ। খাদ্যৰ সংযম থাকিলে ব্ৰহ্মচৰ্য্য পালন সহজ হয়। গান্ধীজীয়ে অভিজ্ঞতাৰ পৰা এই কথা কৈছে।

এজন মানুহে যদি এগৰাকী তিৰোতাক তাৰ প্ৰেম দান কৰে বা এগৰাকী তিৰোতাই যদি এজন মানুহক তাইৰ প্ৰেম দান কৰে, সংসাৰৰ আন মানুহৰ কাৰণে কি বাকী থাকিল? ইয়াৰ অৰ্থ এয়ে হয় যে আমাৰ দুজনৰ কথাই প্ৰথম কথা—আনবিলাকৰ যি হয় হব। এজনী সতী তিৰোতাই যদি তেওঁক স্বামীৰ বাবে সকলো ত্যাগ কৰে নাইবা এজন সৎ স্বামীয়ে যদি নিজৰ তিৰোতাৰ বাবে সকলো ত্যাগ কৰে তেতিয়া হ'লে তেনে-লোক বিশ্বজনীন প্ৰেমৰ স্তৰলৈ উঠিব নোৱাৰে নাইবা সকলো মানুহকে নিজৰ ভাইভনী বা আত্মীয় বুলি ভাবিব নোৱাৰে; কাৰণ তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ প্ৰেমৰ চাৰিওফালে সীমাৰেখা টানি লৈছে। পৰিয়ালৰ সংখ্যা যিমান বাঢ়ি যায়, বিশ্বজনীন প্ৰেমৰ পৰা সিমান আঁতৰি যায়। সেইবাবে যি অহিংস মন্ত্ৰত দীক্ষিত হয় সি বিবাহ-বন্ধনতেই সোমাব নোৱাৰে—অবৈধ উপায়ে ইন্দ্ৰিয় চৰিতাৰ্থ কৰাতো দূৰৈৰ কথা।

তেনেহলে যিবিলাকৰ বিয়া আগেয়ে হৈ গৈছে, তেওঁলোক কি কৰিব? তেওঁলোকে কেতিয়াও সত্যৰ উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিবনে? মানৱতাৰ বেদীত তেওঁলোকে তেওঁলোকৰ সৰ্ব্বস্ব দান কৰিব নোৱাৰিব নে? তাৰ এটি উপায় আছে। তেওঁলোক যে বিবাহিত হোৱা নাই তেনে দৰে আচৰণ কৰিব লাগে। এই

আনন্দজনক সম্বন্ধ যিবিলাকে উপভোগ কৰিছে তেওঁলোকে এই কথাৰ সাৰ্থকতা উপলব্ধি কৰিব পাৰিছে। যদি বিবাহিত দম্পতীয়ে পৰস্পৰে পৰস্পৰক ভাইভনী বুলি ভাবিব পাৰে তেওঁলোকে জগতৰ সেৱাৰ বাবে নিজক মুক্ত কৰি লব পাৰিব। যিজনে সংসাৰৰ সকলোবিলাক তিৰোতাকে মা, ভনী বা নিজৰ কন্যা বুলি ভাবিব পাৰে তেনে লোক অবিলম্বে মহৎ হৈ উঠিব পাৰে আৰু সকলো বন্ধন ছিঙিব পাৰে। স্বামী বা স্ত্ৰীৰ তাৰ পৰা কোন ক্ষতি নহয় বৰঞ্চ নিজৰ আৰু পৰিবাৰৰ পক্ষে লাভহে হব। ইন্দ্ৰিয় চৰিতাৰ্থ প্ৰবৃত্তিৰ পৰা তেওঁলোকৰ প্ৰেম মুক্ত হৈ বেছি শক্তিশালী হব। ব্ৰহ্মচৰ্য্যৰ বিষয়ে এনে এটি ধাৰণা অতি উচ্চ খাপৰ। সাধাৰণ মানুহৰ এইদৰে চলা অতি কঠিন; কিন্তু আংশিক ভাৱে চেষ্টা কৰিলেও যে সাফল্য আহিব পাৰে তাত কোনো সন্দেহ নাই; কাৰণ অতিৰিক্ত স্ত্ৰী-সেৱাৰ পৰা যে মানুহৰ স্বাস্থ্য আৰু সংযম শক্তিৰ অপচয় হয় এই বিষয়ে অন্ততঃ সকলোৰে কিছু নহয় কিছু অভিজ্ঞতা আছে। তদুপৰি ভাৰতীয় সমাজত প্ৰত্যেকেৰে জনা আছে যে ঋতুকাল ব্যতিৰেকে স্ত্ৰী সঙ্গম কৰা নিষেধ। পুত্ৰোৎপাদনৰ বাবেহে স্ত্ৰী সঙ্গম আৱশ্যক—সম্ভোগৰ বাবে নহয়। এইবোৰ ভাৱ ভাৰতবাসীৰ প্ৰত্যেকৰে কিছু কিছু জনা আছে। ছয় ৰিপু—কাম, ক্ৰোধ, লোভ, মোহ, মদ আৰু মাৎসৰ্য্য ইত্যাদি দমনৰ কথাও ভাৰতীয় লোকে জানে। কাম ৰিপু দমন কৰিবলৈ যে মনটোক সংযত ৰাখিব লাগে তাকো মানুহে ভালদৰে বুজি পায়! নবেনে গান্ধী

সাহিত্যৰ পৰা অনুবাদ কৰি শাস্ত্ৰীয় বাক্যৰ লগত একবাক্য কৰি ৰাইজক বুজাই দিলে। বিবাহিত জীৱনতো ব্ৰহ্মচৰ্য্য অবলম্বন কৰিব লাগে—এই কথাও আমাৰ শাস্ত্ৰই কৈ গৈছে। সেইবাবে আন দেশৰ মানুহে নুবুজিলেও আমাৰ দেশৰ মানুহে যে গান্ধী বাক্যৰ সত্যতা উপলব্ধি কৰিব পাৰে তাত কোনো সন্দেহ নাই।

এইবোৰ আলোচনা উচ্ছৃংখল যুৱক যুৱতীৰ প্ৰাণতো ক্ৰমে ক্ৰমে আঘাত কৰে আৰু সমাজৰ শৃঙ্খলা ৰক্ষাত সহায় কৰে।

শৰীৰ শ্ৰম

পাছ দিনা শৰীৰ শ্ৰম সম্পৰ্কে আলোচনা হ'ল। যি মানুহে শাৰীৰিক শ্ৰম নকৰে, সেই মানুহৰ খাবৰ কি অধিকাৰ আছে? কপালৰ ঘাম মাটিত পেলাই অৰ্জ্জা অন্নৰ হে তোমাৰ অধিকাৰ আছে। ক্ৰোৰপতিয়ে যদি গোটেই দিনটো বিছনাত বহি থাকে বা শুই থাকে আৰু তেওঁক যদি খাবৰ সময়তো আনে সহায় কৰিব লাগে তেনেদৰে সদায় চলিব নোৱাৰে—তাতো তেওঁৰ বিৰক্তি আহিব। ব্যায়ামৰ দ্বাৰা তেওঁৰ ক্ষুধাশক্তি বঢ়াব লাগিব আৰু খোৱা বস্তু হজম নিয়াব লাগিব। যদি ধনী দুখী সকলোৱে ব্যায়াম কৰিব লাগে, তেন্তে উৎপাদনশীল শ্ৰম কিয় নকৰে? খেতিয়কে এজনক কোনেও শ্বাস-প্ৰশ্বাসৰ ব্যায়াম লবলৈ বা মাংসপেশী বঢ়াবৰ কাৰণে ব্যায়াম কৰিবলৈ নকয় আৰু দহভাগৰ নও ভাগ মানুহেই খেতি কৰি জীৱন যাত্ৰা নিৰ্ব্বাহ কৰে। বাকী এক ভাগ মানুহেও যদি একে উদাহৰণকে গ্ৰহণ কৰিলেহেঁতেন তেন্তে এই

সংসাৰখন কিমান সুখৰ হ'লহেঁতেন? অন্ততঃ নিজ নিজ খাদ্য আহৰণৰ বাবেও যদি এইভাগ মানুহে খেতি কৰিলেহেঁতেন তেন্তে বহুতো সমস্যা পূৰণ হ'লহেতেন। অস্বাস্থ্যকৰ শ্ৰেণীবিভাগ নাথাকিল হেঁতেন। আজি ধনিকবাদ আৰু শ্ৰমিকবাদৰ যি দ্বন্দ্ব চলি আছে আৰু দুখীয়া মানুহে যে ধনীক হিংসা কৰে তাৰ কাৰণ ইয়াতেই। যদি খাদ্য আহৰণৰ অৰ্থে সকলোৱে শৰীৰ শ্ৰম কৰিলেহেঁতেন এনে শ্ৰেণী বিভাগ উঠি গ'ল হেঁতেন। ধনীলোক তেতিয়াও থাকিব, থাকক কিন্তু তেওঁলোকে নিজক সম্পত্তিৰ মালিক বুলি নাভাবি ৰক্ষক বুলি ভাবি যদি সেই সম্পত্তি সৰ্ব্বসাধাৰণৰ অৰ্থে ব্যৱহাৰ কৰিলে হেঁতেন তেতিয়া শ্ৰেণীভেদ নাথাকিল হেঁতেন।

কোনো লোক যদি অহিংসা আৰু সত্য ধৰ্ম্মৰ সেৱক হয় আৰু ব্ৰহ্মচৰ্য্য পালন কৰে তেন্তে তেওঁ শৰীৰ শ্ৰম ভগৱানৰ এটা নিশ্চিত আশীৰ্ব্বাদ বুলি ধৰি লব লাগিব। এই শ্ৰম কেৱল কৃষি কৰ্ম্মৰ লগতে জড়িত কৰি লব লাগে কিন্তু সম্প্ৰতি সকলোৱে শৰীৰ শ্ৰম কৃষিৰ লগত জড়িত কৰি লোৱা সম্ভৱ নহয় কাৰণে অন্যান্য কৰ্ম্মৰ মাজেদি হলেও শৰীৰৰ শ্ৰম কৰিব লাগিব। যেনে কৃষি কৰ্ম্মৰ সলনি প্ৰত্যেকে সূতা কাটিব পাৰে, কাপোৰ বব পাৰে, কাঠমিস্ত্ৰি বা কমাৰৰ কাম কৰিব পাৰে কিন্তু কৃষি কৰ্ম্মক আদৰ্শ বুলি ধৰি লব লাগিব। প্ৰত্যেকে নিজৰ নিজৰ মেতৰ হব লাগিব আৰু নিজৰ ময়লা নিজে চাফা কৰিব লাগিব। সেইটো যদি সম্ভৱ নহয় তেন্তে প্ৰত্যেক পৰিবাৰে ময়লা পৰিষ্কাৰ কৰা

কামৰ ব্যৱস্থা কৰি লব লাগিব। সমাজত বিশেষ এক শ্ৰেণীয়ে এই কাম কৰিব লাগিব এনে ব্যৱস্থাৰ গুৰিতে এটা মহৎ অন্যায় নিহিত আছে। স্বাস্থ্য সম্বন্ধীয় এনে এটি প্ৰয়োজনীয় কৰ্ত্তব্য এটা বিশেষ শ্ৰেণীৰ হাতত থাকিব লগা ব্যৱস্থাত সেই শ্ৰেণীৰ মানুহক নিম্নতম স্থান কোনে প্ৰথমতে নিৰ্দ্দেশ কৰিছিল তাৰ কোনো উল্লেখ মানৱ ইতিহাসত পোৱা নাযায়। যেয়ে নকৰক তেওঁ সমাজৰ কল্যাণ সাধন কৰা নাই। সেইবাবে বাল্যকালৰ পৰাই আমাৰ মনত এনে এটি ভাৱে স্থান পোৱা উচিত যে আমি প্ৰত্যেকে নিজৰ মেতৰ। এই উদ্দেশ্য সাধনৰ সহজ উপায় হৈছে যে আমি ময়লা চাফা কৰা কামক আশ্ৰয় কৰি শৰীৰ শ্ৰমৰ অভ্যাস কৰিব লাগিব। বুধিৰে যদি আমি এই কাম গ্ৰহণ কৰিব পাৰোঁ। তেন্তে সকলো মানুহেই যে সমান সেইভাৱ উপলব্ধি কৰাত এই কামে সহায় কৰিব।

ত্যাগ নানা প্ৰকাৰৰ হব পাৰে। শৰীৰ খটুৱাই শ্ৰমৰ দ্বাৰা খাদ্য আহৰণ কৰাও এবিধ ত্যাগৰ ভিতৰত। নিজৰ খাদ্যৰ বাবে যিমানখিনি পৰিশ্ৰমৰ আৱশ্যক প্ৰত্যেকজন ব্যক্তিয়ে যদি সিমান-খিনিহে কৰে তেন্তে সেয়ে যথেষ্ট হব পাৰে। তেতিয়া দেশত যথেষ্ট খাদ্য সংগ্ৰহ হব আৰু সকলোৰে আজৰি সময় থাকিব। জনসংখ্যাৰ আধিক্যৰ বাউল কমি যাব, দেশত বেমাৰ নাথাকিব আৰু কাৰো কোনো দুখ কষ্ট নাথাকিব। এনে শৰীৰ শ্ৰমই সৰ্ব্বোত্তম ত্যাগৰ আদৰ্শ হব। শৰীৰ আৰু মনৰ দ্বাৰা মানুহে আৰু নানা প্ৰকাৰ কাম কৰিব কিন্তু এই প্ৰকাৰৰ

সকলো কামেই উমৈহতীয়া স্বাৰ্থৰ প্ৰেৰণাত কৰা শ্ৰমৰ ফল হব। তেতিয়া সমাজত ধনীও নাথাকিব আৰু দুখীয়াও নাথাকিব, ডাঙৰ সৰু বা স্পৃশ্য অস্পৃশ্যৰ স্থান নাথাকিব।

এনে আদৰ্শ হয়তো কেতিয়াও উপলব্ধি কৰিব পৰা নাযাব কিন্তু সেই বুলি আমি তাৰ বাবে চেষ্টা নকৰা উচিত নহব। ত্যাগৰ বা জীৱন আদৰ্শৰ সম্পূৰ্ণ নীতিপালন কৰিব নোৱাৰিলেও আমি যদি শাৰীৰিক পৰিশ্ৰমৰ দ্বাৰা আমাৰ দৈনিক আহাৰৰ সংস্থান কৰোঁ। আমি এই আদৰ্শৰ বাটত বহুখিনি আগবাঢ়ি যাব পাৰিম।

আমি যদি এই আদৰ্শ আগত লৈ কামত প্ৰবৃত্ত হওঁ তেতিয়া আমাৰ বহু অভাৱ কমি যাব আৰু আমাৰ খাদ্যও সাধাৰণ হৈ উঠিব। আমি তেতিয়া বাঁচি থাকিবলৈহে খাম, খাবৰ বাবে বাঁচি নাথাকোঁ। এই কথাত যাৰ সন্দেহ আছে তেনেলোকে শৰীৰ শ্ৰমৰ দ্বাৰা খাদ্য সংগ্ৰহৰ যত্ন কৰক। তেওঁৰ নিজৰ পৰিশ্ৰমৰ দ্বাৰা উপাৰ্জ্জন কৰা খাদ্যৰ বেছি সোৱাদ পাব, তেওঁৰ স্বাস্থ্যৰ উন্নতি হব আৰু তেওঁ যে ইমান দিন অতিৰিক্ত খাদ্য খাইছিল সেই কথা বুজি পাব। মানসিক পৰিশ্ৰমৰ দ্বাৰা খাদ্য আহৰণ কৰা উচিত নহয়। শৰীৰৰ প্ৰয়োজন শৰীৰৰ দ্বাৰা মিটোৱাহে উচিত।

মানসিক বা বৌদ্ধিক পৰিশ্ৰম আত্মাৰ তুষ্টি আৰু উন্নতিৰ বাবেহে। এনে পৰিশ্ৰমে অৰ্থ দাবী কৰা উচিত নহয়।

আদৰ্শস্থানীয় ৰাজ্য এখনত ডাক্তৰ, উকিল আদি লোকে সমাজৰ উন্নতিৰ বাবেহে কাম কৰা উচিত—নিজৰ স্বাৰ্থৰ বাবে নহয়। শৰীৰ শ্ৰমৰ নীতিয়ে নীৰৱে সমাজ-সংগঠনত এটি আমূল পৰিবৰ্ত্তন আনি দিব। নিজে বাঁচি থকাৰ চেষ্টাতকৈ সমাজত পৰস্পৰে পৰস্পৰক সেৱা কৰা চেষ্টাৰ যি ৰূপ ফুটি ওলাব সেয়ে হব মানুহৰ জয়ৰ নিদৰ্শন। পাশৱিক নীতিৰ ঠাই মানৱীয় নীতিয়ে অধিকাৰ কৰিব।

গাঁৱলৈ ঘূৰি যোৱা—ইয়াৰ অৰ্থ শৰীৰ শ্ৰমৰ দ্বাৰা খাদ্য সংস্থানৰ কৰ্ত্তব্যক স্বেচ্ছায় স্বীকাৰ কৰি লোৱা। লক্ষ লক্ষ মানুহে গাঁৱত থাকিও খাদ্য পোৱা নাই—অৰ্দ্ধভুক্ত হৈ আছে—ই সচাঁ কথা কিন্তু তাৰ অৰ্থ হৈছে যে এইবিলাক মানুহে সুবিধা পালেই নগৰলৈ আহিবলৈ বিচাৰে। তেওঁলোকে স্বেচ্ছায় শৰীৰ শ্ৰমক বৰণ কৰি লোৱা নাই। মালিকৰ ওচৰত বাধ্যতামূলক বিশ্বস্ততা দাসত্বৰ ৰূপ মাথোন; কিন্তু পিতৃৰ ওচৰত স্বেচ্ছামূলক বাধ্যতা পুত্ৰত্বৰ গৌৰৱ। সেইদৰে শৰীৰ শ্ৰমৰ বাধ্যতামূলক নীতিয়ে দাৰিদ্ৰ, ৰোগ আৰু অসন্তুষ্টিৰ জন্ম দিয়ে। স্বাস্থ্যই প্ৰকৃত সম্পদ, সোণ বা ৰূপ নহয়। গ্ৰাম্য শিল্পবোৰ ইচ্ছামূলক শৰীৰ শ্ৰমৰ পৰীক্ষা ক্ষেত্ৰ।

কবি ৰবীন্দ্ৰনাথ বা বৈজ্ঞানিক ৰমণেও যদি শৰীৰ শ্ৰমৰ দ্বাৰা খাদ্য সংগ্ৰহ কৰিব লাগে তেন্তে তেনে কাৰ্য্য অপচয় মাথোন নহব নে? মস্তিষ্ক পৰিচালনাৰ শ্ৰম আৰু শাৰীৰিক শ্ৰমৰ মূল্য সমান নহয় জানো? এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ হৈছে যে মানসিক

পৰিশ্ৰমৰ প্ৰয়োজনীয় আৰু জীৱন আদৰ্শত তাৰ স্থান মহৎ— সন্দেহ নাই; কিন্তু শাৰীৰিক পৰিশ্ৰমৰ প্ৰয়োজনীয়তাও তাৰ জগতে আছে। কোনো মানুহেই সেই বাধ্য-বাধকতাৰ পৰা মুক্ত নহয়। শৰীৰ শ্ৰমে মানসিক চৰ্চ্চাত সহায় কৰিব আৰু তাৰ ফলৰ আধিক্য ঘটাব।

নবেনে সকলো মানুহকে শাৰীৰিক শ্ৰমৰ উপকাৰিতা সম্পৰ্কে আৰু খেতি যে ভাৰতবাসীৰ প্ৰধান উপজীব্য কৰ্ম্ম সেই সম্পৰ্কে বুজাই দিলে। প্ৰাচীন ভাৰতৰ মুনি ঋষি সকলে খেতিৰ প্ৰাধান্য দিছিল।

অস্বাদ

পাছ দিনা অস্বাদ সম্পৰ্কে আলোচনা হ'ল। খাদ্য বিষয়েও মানুহৰ সংযমৰ আৱশ্যক। স্বাস্থ্য ৰক্ষাৰ বাবে যিমানখিনি আৱশ্যক তাতকৈ বেছি খোৱা উচিত নহয়। চাহ, কফি, মদ, মাংস ইত্যাদিৰ বাবে মানুহৰ প্ৰলোভন হোৱা উচিত নহয়। পশুৱেও আহাৰ কৰে আৰু মানুহেও আহাৰ কৰে; কিন্তু পশুৱে কেতিয়াও প্ৰয়োজনৰ অতিৰিক্ত আহাৰ নকৰে। খাদ্যৰ মাত্ৰা, ৰুচি বা সামগ্ৰী বঢ়োৱাৰ পৰা সভ্যতাৰ উন্নতি হয় বুলি ভবাটো অন্যায়।

আহাৰৰ সামগ্ৰীত বিচাৰ নাথাকিলে সংযম ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰি। মাংসই সংযম নষ্ট কৰি দিয়ে। সেই বুলি মাংস নাখালেই মানুহ সাধু নহয়। মাংস নোখোৱা কোনো এজন মানুহ

যদি ঈশ্বৰ বিশ্বাসী নহয় সেই লোক মাংস খোৱা ঈশ্বৰ বিশ্বাসী লোকতকৈ হীন—তাত সন্দেহ নাই।

মাংস নাখালেই মানুহ অহিংস নহয়। আত্ম সংযম থাকিলে মানুহে যি খাদ্যকেই বা যি পানীয়কেই নাখাওক অহিংস হব পাৰে। উপযুক্ত আহাৰ স্বাস্থ্য ৰক্ষাৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়; কিন্তু খাদ্যাখাদ্য বিচাৰৰ দ্বাৰাই ধৰ্ম্মৰক্ষা নহয়। খাদ্যাখাদ্য বিচাৰ নকৰাকৈ ক্ষুধা নিবৃত্তি কৰিবলৈ ধৰ্ম্মৰ অনুশাসনবোৰ ভঙাও উচিত নহয়।

সৰ্ব্বত্ৰ ভয় বৰ্জ্জন

মানুহ নিৰ্ভীক আৰু ঈশ্বৰ বিশ্বাসী হব লাগে। নিৰ্ভীকতা নাথাকিলে মানুহ ঈশ্বৰ বিশ্বাসী হব নোৱাৰে। ভীৰু মানুহ সত্য-পথত বা ঈশ্বৰান্বেষণৰ পথত চলিব নোৱাৰে। আমি যদি ঈশ্বৰক ভয় কৰোঁ, জগতত কাকো ভয় কৰিবৰ আৱশ্যক নাই। সত্যৰ সেৱক হলে মানুহ নিৰ্ভীক হবই লাগিব। শ্ৰীমদ্ভাগৱত গীতাতো নিৰ্ভীকতাক প্ৰথম স্থান দিছে। সঁচা কথা ক'লে বিপদ হব পাৰে বুলি আমি অনেক সময়ত সঁচা কথা নকওঁ। যি মানুহে ঈশ্বৰক ভয় কৰে তেনে লোকে পাৰ্থিব কোনো বিপদক ভয় কৰিব নালাগে।

অস্পৃশ্যতা বৰ্জ্জন

সকলোৱে এক অগ্নিৰ ফিৰিঙতি। জন্মৰ দ্বাৰা কোনো অস্পৃশ্য হব নোৱাৰে। জন্মৰ দোহাই দি কোনো মানুহক অস্পৃশ্য কৰা উচিত নহয়।

আজি যিবিলাক মানুহ অস্পৃশ্য বুলি পৰিগণিত হৈছে সেইবিলাকৰ লগত বন্ধুত্ব স্থাপন কৰিলেই অস্পৃশ্যতা বৰ্জ্জন কৰা নহয়। প্ৰত্যেক জন মানুহকেই নিজৰ দৰে সম্ভ্ৰম আৰু আদৰ কৰিলেহে অস্পৃশ্যতা বৰ্জ্জন কৰা হব। বিশ্বজগতৰ সকলো মানুহকে ভাল পাবলৈ আৰু সেৱা কৰিবলৈ মনোবৃত্তি গঠন কৰি ল'লেহে অস্পৃশ্যতা বৰ্জ্জন কৰিব পাৰিব। মানুহে মানুহে পৰস্পৰৰ মাজত যিবোৰ শ্ৰেণীগত বান্ধ বাখি চলিছে সেই বান্ধবোৰ ভাঙি দিলেহে অস্পৃশ্যতা বৰ্জ্জন কৰা হব। ব্যৱসায় ভেদে উচ্চনীচ জ্ঞান কৰি কোনো মানুহক অস্পৃশ্য কৰি ৰখা অন্যায় কথা।

সৰ্ব্বধৰ্ম্মে সমানত্ব

সকলো ধৰ্ম্মই একেটি লক্ষ্যত উপনীত হবলৈ বিভিন্ন পন্থা মাথোন। আমি যদি আটাইবিলাকে একে ঠাইতে উপস্থিত হওঁ—বেলেগ বেলেগ বাটেৰে যোৱাত দোষ কি? প্ৰকৃততে যিমান বিলাক ব্যক্তি আছে সিমানবিলাক ধৰ্ম্ম আছে।

অহিংসাই নিজৰ ধৰ্ম্মৰ নিচিনাকৈ আনৰ ধৰ্ম্মকো সন্মান কৰিবলৈ শিকায়। তাৰ দ্বাৰা নিজৰ নিজৰ ধৰ্ম্মৰ অসম্পূৰ্ণতাও স্বীকাৰ কৰা হয়। যি লোকে প্ৰেমৰ নীতি মানি চলে তেনে সত্যান্বেষী লোকে এনে কথা সহজেই স্বীকাৰ কৰিব। আমাৰ মনত যেতিয়া সত্যৰ পোহৰ সম্পূৰ্ণকৈ উদয় হব, তেতিয়া

আমি সত্যান্বেষী হৈয়ে নাথাকিম। তেতিয়া ভগৱানৰ সত্তাৰ লগত এক হৈ যাম; কাৰণ সত্যই ঈশ্বৰ। অকল সত্যান্বেষী হৈ থাকিলে আমি অন্বেষণৰ বাটেৰেই গৈ থাকিম আৰু আমি নিজ অসম্পূৰ্ণতাৰ বিষয়ে জ্ঞাত হৈ থাকিম। আমি যদি নিজেই অসম্পূৰ্ণ হৈ থাকোঁ তেন্তে আমাৰ কল্পিত ধৰ্ম্মও অসম্পূৰ্ণ। আমি যেনেকৈ ঈশ্বৰক উপলব্ধি কৰিব পাৰা নাই ঠিক তেনেকৈ ধৰ্ম্মকো উপলব্ধি কৰিব পাৰা নাই। যিহেতুকে ধৰ্ম্মই আমাৰ ধাৰণা অনুসাৰে গঢ় লৈছে। সেই হেতুকে ই অসম্পূৰ্ণ হৈ থকাত ই সদায় প্ৰগতিমূলক আৰু বিৱৰ্ত্তনমূলক। এই বিৱৰ্ত্তনৰ বাটেদি হে সত্যৰ ফালে, ঈশ্বৰৰ ফালে গতি কৰা সম্ভৱ। মানুহৰ কল্পিত বিশ্বাস বা সকলো ধৰ্ম্ম যদি অসম্পূৰ্ণ হৈ থাকে তেতিয়া তুলনামূলক বৈশিষ্ট্যৰ প্ৰশ্ন নুঠে। সকলো ধৰ্ম্মই সত্যৰ স্বতঃস্ফুৰণৰ ভিত্তিত প্ৰতিষ্ঠিত হলেও ই অসম্পূৰ্ণ হৈ থকা বাবে ভ্ৰমমূলক হব পাৰে। আনৰ ধৰ্ম্মৰ প্ৰতি সম্ভ্ৰম দেখুৱা বাবে সেই ধৰ্ম্মৰ দোষবোৰৰ প্ৰতি অসাৱধান হব নালাগে। আমি আমাৰ নিজৰ ধৰ্ম্মৰ দোষবোৰৰ বিষয়ে সজাগ থাকিব লাগে, কিন্তু সেই বুলি নিজধৰ্ম্ম এৰিব নালাগে; কিন্তু সেই দোষবোৰৰ সংশোধন কৰিবলৈ যত্ন কৰিব লাগে। নিৰপেক্ষ দৃষ্টিৰে সকলো ধৰ্ম্মৰ প্ৰতি দৃষ্টিপাত কৰিলে আন আন ধৰ্ম্মৰ গ্ৰহণীয় নীতিবোৰ লবলৈ আৰু আমাৰ ধৰ্ম্মৰ লগত সমন্বয় কৰিবলৈ আমিতো ইতস্ততঃ কৰিবই নালাগে বৰঞ্চ এই সমন্বয় ঘটোৱা আমাৰ কৰ্ত্তব্য।

গছ একোপাৰ যেনেকৈ গুৰি এটা কিন্তু বহু শাখা প্ৰশাখা আৰু পাত আছে, সেইদৰে সত্য আৰু সম্পূৰ্ণ ধৰ্ম্ম এটাই; কিন্তু সেই ধৰ্ম্ম মানুহৰ মাধ্যমেদি গতি কৰা বাবে সি বহু হৈ পৰে। সেই যে এটা সম্পূৰ্ণ ধৰ্ম্ম সি অনিৰ্ব্বচনীয়—তাক বাক্যেৰে বৰ্ণনা কৰিব নোৱাৰি। সসীম আৰু অসম্পূৰ্ণ মানুহে তাক নিজৰ ভাষাৰে বৰ্ণনা কৰে আৰু সেই ভাষা আন মানুহে সমানে অসম্পূৰ্ণভাবে ব্যাখ্যা কৰে। কাৰ ব্যাখ্যা সত্য বুলি লোৱা হব? প্ৰত্যেকে নিজৰ নিজৰ মতে নিৰ্ভুল কিন্তু প্ৰত্যেকৰেই যে ভুল আছে সেইটোও অসম্ভৱ নহয়। সেইবাবে আন ধৰ্ম্মৰ প্ৰতি সহিষ্ণুতা দেখুৱাব লাগে আৰু তাৰ দ্বাৰা নিজৰ ধৰ্ম্মৰ প্ৰতি উদাসীনতা দেখুৱা নহয় বৰঞ্চ জ্ঞানময় আৰু পবিত্ৰতাময় অনুৰাগ হে দেখুৱা হয়। সহিষ্ণুতাই আমাক আধ্যাত্মিক দৃষ্টি দিয়ে। এই আধ্যাত্মিক দৃষ্টি সুমেৰুৰ পৰা কুমেৰু যিমান দূৰৈত থাকে ধৰ্ম্মান্ধতাৰ পৰা সিমান দূৰৈত থাকে। ধৰ্ম্মৰ আচল যি জ্ঞান সেইজ্ঞান ইটো ধৰ্ম্মৰ পৰা সিটো ধৰ্ম্মৰ মাজত থকা সীমাৰেখা বা প্ৰতিবন্ধকতা ভাঙি পেলায়।

গান্ধীসাহিত্যৰ পৰা সৰ্ব্বধৰ্ম্ম সমন্বয় সম্পৰ্কে অনুবাদ কৰি নবেনে আলোচনা আৰম্ভ কৰিলে যে গান্ধীজীয়ে কৈছে সকলো ধৰ্ম্মৰে ধৰ্ম্মশাস্ত্ৰ পঢ়োঁতে সাৱধান হব লাগে। বিৰোধী মতবাদী লোকৰ অনুবাদ গ্ৰন্থ পঢ়ি কোনো ধৰ্ম্মৰ বিষয়ে মত পোষণ কৰিব নালাগে। ভক্তলোকৰ টীকা বা ভাষ্যৰ পৰা হে ধৰ্ম্মমত গ্ৰহণ কৰিব লাগে, সি হিন্দুধৰ্ম্মই হওক বা খৃষ্টান ধৰ্ম্মই হওক।

আনৰ ধৰ্ম্মৰ বিষয়ে সশ্ৰদ্ধ অধ্যয়নে নিজৰ ধৰ্ম্মৰ প্ৰতি বিশ্বাস কমাই দিব এনেভাৱ পোষণ কৰিব নালাগে।

তাৰ পাছ দিনা স্বদেশী বিষয়ে আলোচনা হ'ল।

স্বদেশী

গান্ধীজীয়ে কৈছে যে স্বদেশীভক্ত লোকসকলৰ সৰ্ব্ব প্ৰথম কৰ্ত্তব্য হৈছে তেওঁ তেওঁৰ নিচেই ওচৰচুবুৰীয়াৰ সেৱাত আত্ম-নিয়োগ কৰিব লাগিব। ইয়াৰ দ্বাৰা বাকীবিলাকৰ প্ৰতি কৰ্ত্তব্য কৰা নাইবা বাকীবিলাকৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষা কৰা বাদ পৰা যেন দেখা যায়; কিন্তু প্ৰকৃততে সেইটো নহয়। নিজৰ প্ৰতিবেশীৰ প্ৰতি নিঃস্বাৰ্থ সেৱাই দূৰৈত থকা লোকৰপৰা সেৱাহীনতা প্ৰকাশ নাপায়। বৰঞ্চ ওলোটাহে। ব্যক্তিৰ প্ৰতি যেনে সমগ্ৰ বিশ্বৰ প্ৰতিও তেনে ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে—এই নীতি অন্তৰত বান্ধি লব লাগে। আনফালে নিজৰ প্ৰতিবেশীক এৰি দূৰৈৰ মানুহক সেৱা কৰা মনোভাৱৰ আকাঙ্ক্ষাই এফালে নৈৰাশ্যৰ কাৰণ হব আনফালে নিজ প্ৰতিবেশীৰ প্ৰতি কৰিব লগা কৰ্ত্তব্যৰ পৰা বঞ্চিত কৰিব। উদাহৰণ স্বৰূপে লোৱা যাওক—মই যি ঠাইত থাকোঁ তাত মোৰ কিছুমান প্ৰতিবেশী আছে। কিছুমান আত্মীয় স্বজন আছে আৰু কিছুমান পোষ্য আছে। স্বাভাৱিকতে তেওঁলোকে মোৰ ওপৰত কিছু আশা ৰাখে আৰু তেনেদৰে মোৰ পৰা সহায় সহানুভূতি পাবলৈ তেওঁলোকৰ অধিকাৰ আছে। মই যদি হঠাতেই সিহঁতক এৰি যাওঁ আৰু দূৰৈৰ মানুহক

সেৱাতহে আত্মনিয়োগ কৰোঁ। তেতিয়াহলে মোৰ থকা ঠাইৰ প্ৰতিবেশী আৰু পোষ্যসকলক নিৰাশ কৰা হব আৰু মোৰ অযাচিত পৰোপকাৰৰ মনোভাৱে নতুন ঠাইৰ মানুহৰ মাজত অস্বস্তিৰ বাতাৱৰণৰ সৃষ্টি কৰিব। এইদৰে প্ৰতিবেশীৰ প্ৰতি স্বেচ্ছাকৃত অৱহেলা আৰু মই সেৱা কৰিব খোজা লোকৰ প্ৰতি অবাঞ্ছিত সেৱাত পৰাঙ্মুখতাই হব—স্বদেশীনীতি ভঙ্গৰ প্ৰথম পুৰস্কাৰ।

স্বদেশী নীতি ভুলকৈ বুজাৰ পৰা এই অন্যায় সাধিত হয়। যেনে—মই যদি নিজৰ পৰিবাৰবৰ্গৰ সুখ স্বাচ্ছন্দ্যৰ বাবে ন্যায় বা অন্যায় যিকোনো প্ৰকাৰে ধন ঘটিবলৈ যত্ন কৰোঁ তেতিয়া সি স্বদেশীনীতিৰ ভাণ্ কৰা হে হব মাথোন। স্বদেশীনীতি অনুসাৰে মোৰ পৰিবাৰবৰ্গৰ প্ৰতি যথাযুক্ত কৰ্ত্তব্য ন্যায়-সঙ্গত ৰূপে কৰাতকৈ বেচি কৰিব নালাগে আৰু তেনেদৰে কৰ্ত্তব্য কৰাৰ প্ৰচেষ্টাৰ দ্বাৰা সাৰ্ব্বজনীন্ সদাচাৰৰ ধাৰা মোৰ আগত স্পষ্ট হৈ উঠিব। স্বদেশীনীতি অভ্যাসৰ দ্বাৰা কাৰো প্ৰতি ক'তো অন্যায় হব নোৱাৰে আৰু কাৰো যদি কোনো প্ৰকাৰে অন্যায় হয় তেন্তে সি স্বধৰ্ম্ম নহৈ আত্মাভিমানত পৰিণত হব।

কোনো কোনো সময়ত এনেও হব পাৰে যে স্বদেশী সেৱকে সাৰ্ব্বজনীন্ সেৱাৰ বাবে নিজৰ পৰিবাৰবৰ্গক বলি দিবৰ আৱশ্যক হব পাৰে। তেতিয়া এই স্বেচ্ছাকৃত বলিদানেই পৰিবাৰবৰ্গৰ প্ৰতি সৰ্ব্বোত্তম কৰ্ত্তব্য কৰা হব। "যেয়ে জীৱন ৰক্ষা কৰে তেৱেঁই মৰিব আৰু ভগৱানৰ কাৰণে যেয়ে জীৱন উছৰ্গা কৰে

তেন্তেঁহে বাঁচি থাকিব" এই কথা ব্যক্তিগত হিচাবে যিমান সঁচা পৰিবাৰ সমষ্টিৰ বাবেও সিমান সঁচা। আন এটা উদাহৰণ লোৱা যাওক। মোৰ নিজৰ গাৱঁত প্লেগ মহামাৰীয়ে দেখা দিছে। প্লেগত পৰা মানুহবিলাকক সেৱা কৰিবলৈ যাওঁতে যদি মোৰ স্ত্রী পুত্র পৰিবাৰ নিশ্চিহ্ন হৈ যায়, তেতিয়া মোৰ সেই প্রিয়তম আত্মীয়সকলক এই কামত নিয়োগ কৰা বাবে মই পৰিবাৰবৰ্গৰ বিনাশক নহওঁ বৰঞ্চ সৰ্ব্বোত্তম বন্ধু হে হ'ম। স্বদেশীনীতিত স্বাৰ্থপৰতাৰ স্থান নাই আৰু যদিহে স্বাৰ্থপৰতা আছে সেই স্বাৰ্থপৰতা হৈছে সৰ্ব্বোচ্চ ধৰণৰ আৰু সেই স্বাৰ্থ-পৰতা পৰোপকাৰিতাৰ উচ্চতম আদৰ্শ। বিশুদ্ধ স্বদেশী হৈছে—সৰ্ব্বজনীন্ সেৱাৰ চৰম সীমা।

এই যুক্তি অনুসৰণ কৰিয়েই স্বদেশী নীতিৰ অতি আৱশ্যকীয় আৰু সৰ্ব্বপ্রধান সিদ্ধান্ত স্বৰূপে সমাজত খাদি প্রচলন নীতি গান্ধীজীয়ে গ্রহণ কৰিছিল। গান্ধীজীয়ে নিজকে নিজে প্রশ্ন কৰিছিল যে বৰ্ত্তমান সময়ত কোটি কোটি নিৰ্ব্বাক ভাৰতবাসীয়ে কি সেৱা বিচাৰে, কি ধৰণৰ সেৱা সকলোৱে সহজে বুজি পাব আৰু উপলব্ধি কৰিব পাৰিব আৰু কি ধৰণৰ সেৱা সহজ হব পাৰে যাৰ দ্বাৰা কোটি কোটি ভাৰতীয় নৰনাৰী অৰ্দ্ধাহাৰী অৱস্থাৰ পৰা ৰক্ষা পৰিব পাৰে? গান্ধীজীয়ে নিজৰ অন্তৰৰ পৰা তাৰ উত্তৰ পালে যে খাদি আৰু যঁতৰৰ সাৰ্ব্বজনীন্ প্রচলনৰ দ্বাৰা এই অভাৱ বা গৰ্ত্ত পূৰণ হব পাৰে।

খাদিৰ মাধ্যমত স্বদেশী অভ্যাসৰ দ্বাৰা ভাৰতীয় বা বিদেশীয়

কল-কাৰখানাৰ মালিকবিলাকৰ অন্যায় হব বুলি যেন কোনেও নাভাবে—গান্ধীজীয়ে কৈছিল। এজন চোৰক যদি তাৰ পাপ কৰ্ম্মৰ বাবে সাৱধান কৰি দিয়া হয় নাইবা সি চুৰি কৰি নিয়া সম্পত্তি মালিকক ঘূৰাই দিবলৈ কোৱা হয় তাৰ দ্বাৰা চোৰক অন্যায় কৰা নহয় বৰঞ্চ উপকাৰ হে কৰা হব।

কোনো প্ৰকাৰে অলপমান সূতা কাটি আৰু সেই সূতাৰে কাপোৰ বৃই পিন্ধিলেই স্বদেশী অভ্যাস কৰা হয় বুলি যেন কোনেও নাভাবে। স্বদেশী ধৰ্ম্ম সমাজত পালন কৰাৰ খাদি হৈছে প্ৰথম আৰু অপৰিহাৰ্য্য সোপান। বহুতে খাদি পিন্ধে কিন্তু তেওঁলোকৰ কচি বিদেশজাত বস্তুৰ প্ৰতি যথেষ্ট আছে। তেনে মানুহে স্বদেশী অভ্যাস কৰা বুলি কব নোৱাৰি। তেওঁলোকে কেৱল ফেচন কৰিছে; স্বদেশী সেৱক এজনে নিজৰ পাৰি-পাৰ্শ্বিক অৱস্থা ভালদৰে বুজি লব আৰু সাধ্য অনুসাৰে স্থানীয় বস্তু নিকৃষ্ট বা অধিক মূল্যৰ হলেও বিদেশী বস্তুতকৈ বা আন ঠাইত হোৱা বস্তুতকৈ অধিক সমাদৰ দেখুৱাই নিজৰ প্ৰতি-বেশীক সহায় কৰিব লাগিব। স্থানীয় কোনো বস্তুৰ যদি কোনো দোষ থাকে সেই দোষ শুধৰাবলৈ যত্ন কৰিব কিন্তু স্থানজাত বস্তুটোৰ দোষৰ বাবে তেওঁ বিদেশজাত বস্তুৰ সমাদৰ নেদেখুৱাব।

আকৌ স্বদেশীক ৰক্ষা কবচ হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰিলে বহুতো ভাল ভাল বস্তু বা নীতিৰ নিচিনা তাৰ মৃত্যু বা অৱসান ঘটা সম্ভৱ। এই বিপদৰ পৰা সাৱধান হব লাগিব। বিদেশী বুলিয়েই কোনো বস্তু পৰিত্যাগ কৰিব নালাগে। যি বস্তু নিজ দেশত

উৎপন্ন কৰা সম্ভৱ নহয় তেনে বস্তু উৎপাদন কৰিবলৈ যত্ন কৰাত জাতীয় সময় আৰু অৰ্থৰ অপব্যয় হে কৰা হব আৰু সি জাতীয়তা আৰু স্বদেশীৰ বিৰুদ্ধনীতিত পৰিগণিত হৈ দণ্ডনীয় মূৰ্খতাত হে পৰিণত হব। শুদ্ধ স্বদেশী সেৱকে কোনো বিদেশীৰ প্ৰতি অসদ্ভাৱ ৰাখিব নোৱাৰে বা জগতত কাৰো প্ৰতি শত্ৰুভাৱ পোষণ কৰিব নোৱাৰে। স্বদেশী ঘৃণাৰ ধৰ্ম্ম নহয়। ই নিঃস্বাৰ্থ সেৱাৰ নীতি। ইয়াৰ মূল হৈছে অহিংসা বা প্ৰেম।

পুলিচৰ তদন্তত নবেনক গান্ধীবাদী কোৱা হ'ল। নবেন কোনো প্ৰকাৰে চৰকাৰৰ বিষদৃষ্টিত নপৰিল; কিন্তু শুভদৃষ্টিও নপৰিল নবেনৰ ওপৰত। বৃটিছ চৰকাৰে ভাৰতবৰ্ষ এৰি যাবৰ উপক্ৰম কৰিছে। গান্ধীবাদী লোকক বিষদৃষ্টিৰে চোৱা অভ্যাস কমি আহিছে; কিন্তু নবেন প্ৰকৃত কংগ্ৰেছকৰ্ম্মী নহয় অথচ কংগ্ৰেছৰ আদৰ্শ মানি চলে। কংগ্ৰেছত নাম ভৰ্ত্তি কৰি লোৱা নাই কিন্তু কংগ্ৰেছৰ উদ্দেশ্য আৰু বিধানত দৃঢ়বিশ্বাসী। কংগ্ৰেছী লোকসকলে শ্ৰদ্ধাৰ চকুৰে চায় আৰু আন দলৰ মানুহেও অশ্ৰদ্ধা বা অবিশ্বাস নকৰে।

আঠ

স্বাধীনতাৰ দিনত নৰেন আৰু বিজয় দত্ত

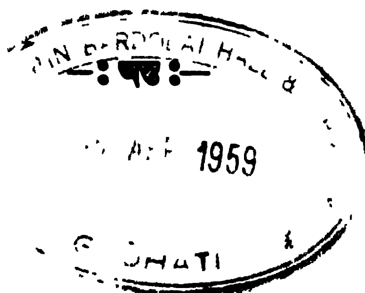
দেশ স্বাধীন হ'ল। যিবিলাক মানুহৰ মনত প্ৰকৃত আনন্দ হ'ল, স্বাধীনতাৰ আনন্দৰ লগত সেই বিলাক মানুহৰ ভবিষ্যৎ স্বাৰ্থ জড়িত নাছিল। তেনেলোকৰ আনন্দ আছিল নিৰ্দোষ কিন্তু তাৰ আড়ম্বৰময় স্ফুৰণ হোৱা নাছিল—বাহিৰত। যিবিলাক মানুহে স্বাধীনতাৰ লগত নিজৰ ভৱিষ্যৎ ছবি অঙ্কিত কৰি লৈছিল, স্বাৰ্থৰ লগত যিবিলাক মানুহে স্বাধীনতাক জড়িত কৰি লৈছিল, তেনেলোকৰ আনন্দৰ প্ৰকাশ হৈছিল শতপ্ৰকাৰে—সহস্ৰধাৰাত। যিবিলাক মানুহে জীৱনত খদ্দৰ কাপোৰ পিন্ধি পোৱা নাছিল। ১৯৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্টত স্বাধীনতা দিন পালন উৎসৱত হঠাতে দেখা গ'ল যে খদ্দৰ পিন্ধা আৰু গান্ধীটুপী পিন্ধা মানুহৰ ভিতৰত তেনে মানুহৰ সংখ্যা হে বেছি। যিবিলাক মানুহে কংগ্ৰেছৰ নামত সাতকিল মাৰিছিল, এতিয়া তেনে মানুহে হে কংগ্ৰেছৰ গুণ শতমুখে গাব ধৰিলে আৰু যিবিলাক মানুহ আছিল প্ৰকৃত কংগ্ৰেছকৰ্ম্মী তেনে মানুহৰ ভিতৰত বহুতে নিজক দেশ সেৱাৰ নামত জাহিৰ কৰিবলৈ টান পালে। ক'লা বজাৰৰ দিনত যিবিলাক মানুহে নিমখ, কেৰাচিন আৰু কাপোৰৰ চোৰা বজাৰ কৰিছিল, তেনে মানুহে ভুলক্ৰমেও খদ্দৰ ছাড়া আন কাপোৰ নিপিন্ধে আৰু কংগ্ৰেছকৰ্মীৰ ঘৰত তেনে মানুহৰ হে ভিৰ

বেছিকৈ হ'ল। মন্ত্রীসকলৰ ভিতৰত বহুতবে মানুহ চিনি পোৱাত বৰ অসুবিধা হ'ল। কংগ্রেছসেৱী নো কোন্ আছিল আৰু দেশসেৱী নো কোন্ আছিল তাৰ চিন নাইকিয়া হ'ল। দেশ বিভাজন হোৱাৰ পাছত হিন্দু মুছলমানৰ সংঘৰ্ষ হোৱাৰ বাবে মহাত্মা গান্ধীয়ে স্বাধীনতা দিবসত যোগ দিব নোৱাৰিলে আৰু নোৱাখালিত হিন্দু মুছলমানৰ মিলনত কৰ্ম্মব্যস্ত হৈ থাকিল। সংকীৰ্ণতা মনোভাৱৰ পৰা নিজক ৰক্ষা কৰিবলৈ হিন্দু মুছলমানৰ প্ৰভেদ মন্ত্রীসকলে ৰাখিব নোৱাৰিলে। ফলত ভাৰতীয় স্বাধীনতাৰ বিৰোধী যিসকল মুছলমান মানুহ আছিল আৰু কংগ্রেছৰ বিৰোধিতা কৰা যি সকল হিন্দু আছিল তেনে লোকেহে স্বাধীনতা দিন পালনত বেছি অংশ গ্ৰহণ কৰিলে আৰু মুক্তিযুদ্ধৰ সৈনিক হিচাবে নিজক সমাজৰ মাজত জাহিৰ কৰিলে। দুশ বছৰ অধীনত থকা ভাৰতবাসীয়ে মুক্তিৰ আনন্দত শক্ৰ মিত্ৰজ্ঞান পাহৰিলে আৰু সকলোকে ভাই বুলি আকোৱালি ল'লে। যি সকল লোক আছিল প্ৰকৃত সৈনিক তেনেলোক বহুতবে নাম নাইকিয়া হ'ল আৰু যি সকল লোক কংগ্রেছৰ সভ্য নোহোৱাকৈও কংগ্রেছৰ উদ্দেশ্য আৰু নীতিত অনুপ্ৰাণিত হৈ দেশসেৱা কৰিছিল, তেনে লোকৰ স্থান সমাজৰ পৰা আঁতৰি গ'ল।

সত্য আৰু অহিংসাৰ নামত অসত্য আৰু হিংসাই আশ্ৰয় ল'লে। নানা ছল কৌশলেৰে অসত্যৰ আশ্ৰয় লৈ দুষ্ট মানুহবিলাকে সৎ আৰু শান্ত মানুহবিলাকক নিৰ্য্যাতন কৰিব ধৰিলে আৰু মনে মনে চোৰা বজাৰ চলাই থাকিল; আনকি কালিকা

বেপাৰো মনে মনে চলালে। এনে যি বাতাবৰণৰ সৃষ্টি হ'ল —তেনে বাতাবৰণত পুনঃ বিজয় দত্তৰ স্থান হ'ল সমাজত আৰু নবেনৰ স্থান আঁতৰি গ'ল।

নবেনে উপায় নাপাই গান্ধীজীৰ গঠন মূলক কাৰ্য্যৰ আদৰ্শ আগত লৈ কংগ্ৰেছৰ চৰকাৰী সভ্য নোহোৱাকৈয়ে এখন হাই-স্কুলৰ হেড্‌মাষ্টৰ হৈ নীৰৱ কৰ্ম্মীৰ আসন গ্ৰহণ কৰিলে।

ঃ অন্ত ঃ